

Ponedjeljak, 8. juli 2002.
Svedok Knut Volebek (Knut Vollebaek)
Svedok Šukri Aljiu (Shukri Aliu)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.30 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite.

TUŽILAC RAJNEFELD: Hvala, časní Sude. Ja sam prošli put nagovestio da je ambasador Volebek (Knut Vollebaek) spreman da danas svedoči i pitao sam da li bi prethodni svedok možda mogao danas da završi. Ambasador Volebek je sada ovde i ja bih predložio da, ako Sud dozvoli, počnemo sa ambasadorom Volebekom, a nakon toga nastavimo sa pretodnim svedokom, ako Sud odobrava.

SUDIJA MEJ: U redu.

TUŽILAC RAJNEFELD: Hvala vam.

SUDIJA MEJ: Tehnički gledano, trebalo bi da izađete i pozovete gospodina Volebeka jer se on ne nalazi na našoj originalnoj listi.

TUŽILAC RAJNEFELD: U tom slučaju, polažem usmenu molbu da u ovom trenutku pozovem ambasadora Volebeka. Čini mi se da su njegovi materijali predati pre izvesnog vremena.

SUDIJA MEJ: Izjava je predata i predata je na BHS jeziku do 15. marta.

TUŽILAC RAJNEFELD: Tačno tako, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Prema tome, nema prepreka da ga sada pozovemo.

TUŽILAC RAJNEFELD: Hvala, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Da li je njegov boravak ovde ograničen samo na današnji dan?

TUŽILAC RAJNEFELD: Tako sam ja razumeo. Međutim, nakon što je on nedavno došao, ustanovili smo da ima malo više vremena između letova nego što smo u početku mislili. Mogao bi da nastavi i sutra, ukoliko to bude neophodno. Ali, s obzirom da smo već napravili aranžmane sa prethodnim svedokom koji sada nije ovde, ne želim da uzalud trošim ni minut vremena ovog Suda.

SUDIJA MEJ: Ne. Pozvaćemo ovog svedoka i, ako je moguće, završiti danas sa njim.

TUŽILAC RAJNEFELD: To bi bilo divno. Hvala.

SUDIJA MEJ: Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK VOLEBEK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite, sedite, gospodine Volebek.

SVEDOK VOLEBEK: Hvala, časni Sude.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC RAJNEFELD

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Gospodine ambasadore, da li sam dobro razumeo da ste vi započeli svoju diplomatsku karijeru u norveškoj diplomatskoj službi 1973. godine?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li je, takođe, tačno da ste postali ministar spoljnih poslova Norveške (Norway) 1997. godine i da ste bili na tom položaju do marta 2000. godine?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: U vreme dok ste bili ministar spoljnih poslova Norveške, da li ste imali i neki položaj unutar OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe)?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. U svojstvu ministra spoljnih poslova ja sam bio predsedavajući OEBS-a tokom 1999. godine.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Na kojoj funkciji se trenutno nalazite?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja sam ambasador Norveške u Sjedinjenim Američkim Državama (United States of America).

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Sada ću, gospodine, da vas vratim na 1993. godinu. Da li ste vi u to vreme imali neki položaj u vezi sa Međunarodnom konferencijom o bivšoj Jugoslaviji (International Conference on Former Yugoslavia)?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Od 1. juna 1993. godine, ako se dobro sećam, do kraja 1993. godine bio sam, to se tako zvalo, zamenik kopredsednika Međunarodne konferencije za bivšu Jugoslaviju.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: I dok ste bili na tom položaju, da li ste imali prilike da pregovarate između nekih određenih vlada?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Moj glavni zadatak tokom tih meseci bio je da pregovaram, ili bolje reći, pokušam da pregovaram oko dogovornog rešenja između Vlade Republike Hrvatske i Vlade takozvane Republike Srpske Krajine.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Tokom tih pregovora, pokušaja pregovora, kako ste vi to rekli, da li ste imali kontakata sa optuženim u ovom postupku, tada predsednikom Miloševićem?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Ne mnogo, ali smo mislili da Beograd ima izvestan uticaj na takozvanu Republiku Srpsku Krajinu pa smo se s vremena na vreme obraćali Beogradu. Ja sam se u nekoliko navrata sastao sa tadašnjim ministrom spoljnih poslova Jovanovićem, kao i sa predsednikom Miloševićem. Sećam se najmanje jednog sastanka sa njim. Mi smo u Norveškoj pokušali da započnemo tajne pregovore između Srba i Hrvata. Nas su, u to vreme, inspirisali uspesi nekih naših kolega iz Norveške koji su postigli izvestan uspeh na Bliskom istoku pa smo mislili da ćemo i mi postići nešto slično ovde. Ja sam se tada sastao sa predsednikom Miloševićem i zatražio od njega da izvrši pritisak na Srbe u Kninu, da pristanu na moj predlog o održavanju pregovora u Norveškoj.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li vam se činilo da je Milošević u tom trenutku bio voljan da vam pomogne da ostvarite taj cilj?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, jeste. To je bilo negde u ranu jesen, ako se dobro sećam. Mislim da je sastanak u Norveškoj održan u novembru ili možda oktobru. Prema tome, ovaj sastanak je morao biti u septembru ili početkom oktobra. Otišao sam u Beograd i sastao se tamo sa njim, kao što sam rekao, a u to vreme Vlada Hrvatske ratovala je i sa Muslimanima u Bosni i sa Srbima u Kninu, takozvanoj Republici Srpskoj Krajini. Ja sam ga zamolio za pomoć i on mi je rekao da će mi pomoći, jer je smatrao da je Hrvatima teško da se bore na dva fronta u isto vreme, a prema njegovim rečima, bilo je važnije boriti se protiv Muslimana, nego protiv Srba. Drugim rečima, rekao je da je Hrvatima potrebno omogućiti da se bore sa Muslimanima, a da bi Hrvati mogli da se bore sa Muslimanima, Srbi treba da zaustave ratne operacije i dozvole Hrvatima da se bore sa Muslimanima. Još uvek se veoma živo sećam te njegove izjave, kao što sam je se ponekad sećao i tokom 1999. godine, da je to radio zbog toga što se nije smelo dozvoliti stvaranje muslimanske države u Evropi (Europe).

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Možda ste već to objasnili ranije, ali recite nam šta ste vi razumeli da je on mislio kad je rekao da ne bi trebalo da se ratuje na dva fronta?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Pa on je meni rekao da je bio impresioniran, ako sam dobro shvatio, hrvatskim vojnim potencijalom, ali da je, bez obzira na činjenicu da su Hrvati bili dobri borci, da su imali dobru vojsku, za njih ipak bilo previše da u isto vreme imaju dva fronta. I ako sam ja njega dobro razumeo, on je smatrao da je važno za sve nas, kako je on to rekao, da se vodi borba protiv Muslimana i da bi se Hrvatima omogućilo da se skoncentrišu na Muslimane, rekao je da će zatražiti od Vlade u Kninu da učestvuje na mirovnim razgovorima koje je trebalo održati u Norveškoj, kako bi se, barem na neko vreme, obustavile vojne aktivnosti protiv Hrvata.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Razumem. Ambasadore Volebek, na kom položaju je bio Milošević 1993. godine? U okviru Vlade, na kom je položaju bio?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Pa, koliko se ja sećam, on je bio na istom položaju kao i 1999. godine. Bio je predsednik Savezne Republike Jugoslavije.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Zašto ste otišli kod njega u pokušaju da nagovorite druge vlade ili druge entitete da pristanu na pregovore u Norveškoj?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Pa, mi smo tada imali utisak da beogradska Vlada, a samim tim i predsednik Milošević, u potpunosti podržavaju vladu u Kninu. Mi smo znali da su članovi kninske vlade često išli u Beograd i mi smo smatrali da predsednik Milošević ima jak uticaj na Vladu u Kninu. Budući da su predstavnici kninske vlade kasnije otišli u Norvešku na te razgovore, to je samo pojačalo moje uverenje da je postojao uticaj iz Beograda na vladu u Kninu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Zato što su se pojavili na pregovorima?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, zato što su se pojavili.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Razumem. Gospodine ambasadore, da se vratimo sada na skoriju prošlost. Mi smo u ovom postupku čuli dosta iskaza od raznih ljudi o radu OEBS-a ali vi ste, koliko sam ja shvatio, bili predsedavajući OEBS-a. Bili ste, ako sam dobro razumeo, generalni sekretar OEBS-a u to vreme, zar ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. OEBS ima generalnog sekretara. To je čovek koji je tamo stalno zaposlen. Međutim, predsedavajući OEBS-a je funkcija koja se bira po političkoj liniji. Osoba na toj funkciji se menja svake godine i jednu kalendarsku godinu na toj funkciji provodi ministar spoljnih poslova jedne od zemlje članica i Norveška je bila izabrana za taj položaj 1999. godine, a budući da sam ja tada bio ministar spoljnih poslova, moj zadatak je bio da preuzem funkciju predsedavajućeg OEBS-a za tu godinu. To je sistem trojke, što znači da počnete kao član trojke godinu dana ranije i ostanete, takođe, u sastavu trojke godinu dana kasnije. Znači, ja sam već počeo da radim na tim pitanjima 1998. godine, u vreme kada je poljski ministar spoljnih poslova, profesor Geremek (Bronislaw Geremek) bio na položaju predsedavajućeg.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Znači, vi ste proveli godinu dana pripremajući se, na neki način, da preuzmete taj položaj sledeće godine?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: I zatim ste bili na toj funkciji godinu dana, a nakon toga još godinu dana u okviru trojke, kako biste pomogli onome ko posle vas dolazi na taj položaj. To znači da se tu radi o izvesnom kontinuitetu na tom položaju. Recite nam, koliko je zemalja članica bilo u OEBS-u 1999. godine kad ste vi bili predsedavajući?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Postoje 54 zemlje članice OEBS-a. Mislim da još uvek ima 54 zemlje članice. 1999. godine Jugoslavija je bila suspendovana, što znači da je njihova stolica bila prazna i tada su u organizaciji bile samo 53 zemlje.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Zašto je Jugoslavija bila suspendovana? Da li znate?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: To se dogodilo zbog sukoba na Balkanu i stav organizacije je bio da se Jugoslavija suspenduje zbog toga što nije ispunila svoje obaveze koje proizilaze iz članstva u OEBS-u.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li imate informaciju o tome da je Jugoslavija sada ponovo članica OEBS-a?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, znam da jesu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Već ste spomenuli prethodnog predsedavajućeg, Geremeka. Da li ste 1998. godine, kad ste već radili sa Geremekom, znali da postoji specijalni mandat za Kosovo?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. OEBS je, sam po sebi, da tako kažem, imao mandat za pronalaženje miroljubivog rešenja sukoba, za demokratizaciju, za ljudska prava u Evropi. Međutim, kad je reč o kosovskom sukobu, ako se dobro sećam, Savet bezbednosti (UN Security Council) je u vezi sa tim doneo dve rezolucije (UN Security Council Resolution). Ako se dobro sećam brojeva, mislim da su to bile Rezolucije 1160 i 1199. Ali, u svakom slučaju, tim rezolucijama je zatraženo od OEBS-a da pokuša da pronađe miroljubivo rešenje za kosovski sukob. A da bi se taj zahtev mogao ispuniti, pregovori između Vlade Jugoslavije i OEBS-a su održani i postignut je sporazum, koji je sa jedne strane potpisao ministar spoljnih poslova Geremek i čini mi se sa jugoslovenske strane ministar spoljnih poslova Jovanović. To je bilo u oktobru 1998. godine. Tim sporazumom OEBS je uspostavio svoje prisustvo unutar Jugoslavije, a posebno na Kosovu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Pretpostavljam da vam je poznat dokument poznat kao Holbrukov (Richard Holbrooke) sporazum? Da li je to bila zamena ili dodatak ili pak nešto sasvim odvojeno od onoga što je bilo opšte poznato kao sporazum Milošević-Holbruk (Milosevic-Holbrooke Agreement)?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja sam shvatio da je sporazum Holbruk-Milošević trebalo da podržava ulogu OEBS-a u iznalaženju miroljubivog rešenja. Moram da priznam da to nisam uvek na taj način doživljavao, jer kad sam razgovarao sa gospodinom Miloševićem o tome, onda je, naravno, formalna osnova za našu prisutnost bio sporazum sa OEBS-om i za to smo imali mandat. Međutim, istovremeno je postojao i taj dodatni sporazum, kako ga vi zovete, Holbruk-Milošević, koji, usput rečeno, moram priznati nikada nisam video, ali u razgovorima koje sam imao sa gospodinom Miloševićem, taj je sporazum u više navrata pomenut na način da, kad bih ja nešto od njega tražio, ili nešto zahtevao od njega, on bi tvrdio da to nije dogovoreno sa gospodinom Holbrukom. A ja to nisam mogao da proverim.

TUŽILAC RAJNEFELD: Razumem.

SUDIJA MEJ: Gospodine Rajnefeld, dok smo još na ovoj temi, podsetite me da li mi imamo u predmetu tekst sporazuma sa OEBS-om?

TUŽILAC RAJNEFELD: Da, časni Sude, imamo.

SUDIJA MEJ: Možda možete da me podsetite i koji je dokazni broj. Ja znam da imamo tekst sporazuma Milošević-Holbruk, toga se dobro sećam, to je iz oktobra 1998. godine.

TUŽILAC RAJNEFELD: Taj dokument postoji i pronaći ćemo ga za koji trenutak. To je dokument koji je potpisao Geremek.

SUDIJA MEJ: Dobro. Sudija Kvon (Kwon) me je upravo ljubazno podsetio da je to tabulator 94. Ako se dobro sećam, tamo je Miloševićev sporazum.

TUŽILAC RAJNEFELD: Mislim da je to u registratoru u kome se nalazi dokazni predmet broj 94, a koji je uvršćen uz spise generala

Drevenkijevića (Karol John Drewienkiewicz), samo bez reference. Ne znam koji je broj tabulatora.

SUDIJA MEJ: Odgovor je tabulator 2.

TUŽILAC RAJNEFELD: Hvala.

SUDIJA MEJ: A drugi sporazum je tabulator 1.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Hvala. Ja sam i mislio da će to da bude na samom početku registratora. A sada nekoliko kratkih pitanja. Znamo, znači, da su OEBS sačinjavale 54 zemlje članice i tako dalje. Ali, recite nam, koje funkcije, koja pitanja od interesa je OEBS pokušavao da zaštiti za vreme svog mandata?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: OEBS je, da tako kažem, bio naslednik Konferencije za bezbednost i saradnju u Evropi (CSE, Conference on Security in Europe). Ta konferencija je zatim pretvorena u jedno stalno telo, u organizaciju koja je onda postala OEBS. Konferencija se zasnivala na Helsinškoj povelji (Helsinki Chart) iz 1975. godine. Osnovana je u doba hladnog rata kao organizacija čije je zadatak bio da radi na razoružanju, na unapređenju ljudskih prava, na projektima unapređenja demokratije i prava manjina. Dakle, postojao je čitav jedan spektar, da tako kažem, aktivnosti, koje su služile pronalaženju načina za miroljubivu promenu totalitarnih sistema u tadašnjoj istočnoj i srednjoj Evropi u demokratski sistem za celu Evropu. Naravno, u isto vreme se, kao što sam rekao, intenzivno radilo i na razoružanju.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: 1999. godine, dok ste vi bili predsedavajući OEBS-a, jeste li razgovarali sa gospodinom Miloševićem i drugima o ulozi koju bi OEBS mogao igrati u kosovskom sukobu i, ako jeste, na kakav ste prijem naišli kod gospodina Miloševića?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Rekli ste 1999. godine, dok sam ja bio predsedavajući?

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Imao sam sa njim nekoliko sastanaka, ako se dobro sećam, mislim da su to bila tri sastanka i nekoliko telefonskih razgovora. Budući da je Kosovo, kako sam ja to tada shvatao, bio glavni zadatak OEBS-a, imali smo i neke druge zadatke u isto vreme. Međutim, sukob na Kosovu postao je goruće pitanje, veoma ozbiljno pitanje i ja sam zato smatrao da moram, kao predsedavajući OEBS-a, da koncentrišem maksimum svojih napora upravo na Kosovo. I iz tog razloga sam odlučio da odem u Beograd i to veoma rano, na početku mog mandata predsedavajućeg. Mislim da je moj prvi sastanak sa tadašnjim predsednikom Miloševićem bio 11. januara 1999. godine. Na tom sastanku smo razgovarali o predstojećem radu i aktivnostima koje je trebalo obaviti. U to vreme, ako se dobro sećam, kosovski Albanci su oteli neke Srbe i to je postalo veoma važno pitanje, nastojanja da se oni oslobode, tako da je to postao moj primarni angažman prilikom te posete, umesto obavljanja pripremnih radnji za uobičajeni rad OEBS-a. Mi smo osnovali Kosovsku verifikacionu misiju (OSCE Kosovo Verification Mission), a čini mi se da ste već imali svedoke koji su o tome ranije govorili. Moj sledeći sastanak bio je negde 21. januara. Taj sastanak održan je da bi se razgovaralo o proterivanju ambasadora Vokera (William Walker). On je bio, kao što znate, na čelu kosovske Verifikacione misije. Predsednik Milošević i Vlada, pretpostavljam, ne znam tačno ko, odlučili su da ambasadora Vokera proglase *persona non grata*. Za nas je to bilo neprihvatljivo. Ja sam to smatrao kršenjem sporazuma koji smo imali sa Vladom i morao sam da odem tamo i pokušam da zaustavim tu inicijativu i ja... I na kraju nije bio proteran. I moj poslednji sastanak sa gospodinom Miloševićem bio je 1. marta, ako se dobro sećam datuma. U to vreme su razgovori u Rambujeu (Rambouillet) već trajali i ja mislim da je u pregovorima došlo do zastoja, pa sam ja tada otišao u Beograd da vidim da li bi bilo moguće nagovoriti gospodina Miloševića i njegovu Vladu da nastave sa pregovorima, jer smo mi želeli da oni nastave sa pregovorima.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Pozabavićemo se detaljnije nekim od tih sastanaka koje ste spomenuli. Međutim, možda bi trebalo na trenutak da se vratimo na nešto drugo? Da li ste vi imali sastanke sa gospodinom Miloševićem i 1998. godine, pre nego što ste preuzeli funkciju predsedavajućeg OEBS-a?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Jesam. Mislim da sam prvi sastanak sa tadašnjim predsednikom Miloševićem imao kao ministar spoljnih poslova Norveške, u aprilu 1998. godine. Tada sam već znao da ću sledeće godine preuzeti položaj predsedavajućeg OEBS-a, tako da smo razgovarali i o toj ulozi, o tom položaju, a naravno, razgovarali smo i o uobičajenim temama o kojima ministri spoljnih poslova razgovaraju sa šefovima država, a posebno, naravno, o veoma ozbiljnoj situaciji na Kosovu i o opštoj situaciji na Balkanu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Želeo bih da vas pitam, gospodine, kakav je bio stav gospodina Miloševića prema ulozi KVM? Da li je on na početku želeo da oni budu tamo?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Koliko sam ja shvatio, njemu se nikada nije sviđala KVM. Ja mislim da je on u principu bio protiv međunarodnog prisustva na Kosovu, a KVM je trebalo da bude jedna veća grupa ljudi. Ranije je postojalo nešto što se zvalo KDOM (Kosovo Diplomatic Observer Mission), ali moram priznati da mi nije sasvim jasan mandat te grupe, ali, u svakom slučaju, KVM je bila jedna civilna, nenaoružana snaga i naš cilj je bio da ima 2.000 ljudi kako bi se njihova prisutnost tamo više osećala. I prema mom shvatanju, njemu baš to nije bilo po volji, međutim, to je prihvaćeno i prvi sastanak koji sam sa njim imao 11. januara, na tom prvom sastanku on je, naravno, to prihvatio. Sporazum su potpisali ministri spoljnih poslova Geremek i njegov ministar spoljnih poslova.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: U redu. Sada, bez ulaženja u detalje sastanaka koje ste imali, jer na to ćemo se vratiti kasnije, zamoliću vas da u retrospektivi ocenite sastanke koje ste imali sa tadašnjim predsednikom Miloševićem, i kažete Sudu, ako možete,

kakav ste vi utisak tada stekli o njegovom političkom autoritetu. Da li je imao vlast u rukama ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Pa, časni Sude, ja mislim da je gospodin Milošević imao veliku vlast u rukama. Njegova se prisutnost itekako osećala kad je bio prisutan. Ja sam barem stekao utisak da je on čovek koji rukovodi i zapoveda.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li su na nekim od tih sastanaka bili prisutni i neki njegovi viši saradnici, zvaničnici ili ministri?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, na svim sastancima osim sastanka koji ste spomenuli, održanog 1993. godine. Osim tog sastanka, ne mogu da se setim da sam na bilo kom sastanku s njim bio sam. Ja sam uvek imao svoje ljude sa sobom, a on je imao, ako se dobro sećam, određeni broj svojih zvaničnika, partijskih funkcionera i vojnih lidera.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Kad ste se sastajali sa Miloševićem i njegovim visokim saradnicima, da li ste uspeali da steknete utisak o tome ko je donosio konačne odluke? Da li su ministri donosili odluke ili je to radio Milošević, odnosno recite nam da li ste uopšte mogli da sagledate ko je donosio odluke?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ponovo se, časni Sude, moj odgovor, naravno, bazira na mojim utiscima. Nikad nisam bio prisutan nikakvim unutrašnjim diskusijama koje su se vodile u Vladi Jugoslavije. Međutim, kao što sam već rekao, na svim sastancima koje sam imao sa njim, a kojima su prisustvovala i druge ličnosti, on je bio čovek koji je najviše govorio. On je bio čovek koji je najviše izvodio zaključke. A na nekim od sastanaka koje smo imali, na primer, na Kosovu, sa čovekom po imenu Anđelković, ili nešto slično, koji je bio njegov predstavnik na Kosovu, nije bilo nikakve sumnje da se za svaku odluku morao konsultovati Beograd. Oni nisu mogli donositi nikakve odluke bez prethodne potvrde. I kad bismo mi govorili o Beogradu ili kad bi oni govorili o Beogradu, moj utisak je bio da su oni govorili o gospodinu Miloševiću.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Gospodine, vi ste pre nekoliko trenutaka spomenuli prvi u nizu sastanaka. Možda prvo možemo da govorimo o sastanku u januaru 1999. godine. Mislim da ste rekli da je datum bio 11. januar. Rekli ste da je tema sastanka od 11. januara bila vezana za neke vojnike Vojske Jugoslavije?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. To je trebalo da bude redovan sastanak, u cilju pripreme za sve ono šta je trebalo da uradimo. Ali upravo pre nego što sam stigao, neki vojnici VJ su bili oteți od strane kosovskih Albanaca, što je izazvalo snažnu reakciju u Beogradu i to pitanje je iskrslilo, a nas su zamolili, ili, može se reći da je od nas zatraženo da pokušamo da izdejstvujemo da oni budu oslobođeni. Preduzeli smo više koraka u pravcu oslobađanja tih vojnika i oni su konačno bili oslobođeni. Tako da je to, u stvari, postalo glavno pitanje pored opšte diskusije o tome kako se treba odnositi prema ulozi KVM na Kosovu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li sam pravilno shvatio da je vaša organizacija učestvovala i uspešno pomogla u razmeni zarobljenika ili razmeni vojnika VJ?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Ja smatram da smo mi to uradili.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li ste posle 15. januara, posle Račka (Recak), imali sastanke ili razgovore sa gospodinom Miloševićem?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Kad se dogodio masakr u Račku, naravno, to je bio jako ozbiljan incident i mi smo ga tako shvatili i na osnovu onoga šta je gospodin Milošević smatrao neprikladnom reakcijom ambasadora Vokera, on ili Vlada su odlučili da proglase gospodina Vokera *persona non grata* i želeli su da ga proteraju iz zemlje. U takvoj situaciji znao sam da će se raspasti čitava misija KVM, ne može se proterati šef te misije, a da se pri tom ne uništi čitava misija i iz tih razloga ja sam odmah telefonom razgovarao sa ministrom inostranih poslova, Jovanovićem, i tražio da sa njim razgovaram o tome, tražio sam sastanak sa predsednikom Miloševićem. I sastao sam se sa njim, čini mi se, 21. januara. Moj

cilj je bio da se ova odluka preinači, da se promeni. To je bilo neprihvatljivo i rekao sam da je to kršenje sporazuma koji smo imali. U sporazumu je precizirano, ako se dobro sećam, da je na meni, kao predsedavajućem OEBS-a, da imenujem ili razrešim dožnosti šefa misije KVM i da to nema nikakve veze sa zemljom u kojoj misija obavlja zadatak.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Samo da vas zaustavim ovde da bi sve bilo jasno. Vi ste imenovali ambasadora Vokera za šefa KVM, da li je to tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Ili je to, u stvari, bio profesor Geremek koji je tada bio predsedavajući, ali predsedavajući OEBS-a je osoba koja treba da imenuje šefa misije u skladu sa sporazumom koji je potpisan između Jovanovića i Geremeka i da ga razreši, ako proceni da je to potrebno.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Znači, vi ste smatrali da je taj sastanak u okviru vašeg mandata, a ne u okviru mandata one zemlje gde se vršila verifikaciona misija?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno i ja mislim da se ovde ne radi samo o mom mišljenju, već je tako stajalo i u sporazumu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da, u redu. Da li je sa optuženim bilo još razgovora u vezi sa gospodinom Vokerom?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Imali smo određeni broj razgovora o gospodinu Vokeru. Gospodinu Miloševiću se nije dopadala njegova pojava, smatrao je da je njegova reakcija posle masakra u Račku bila neprikladna. Mislim da je još rekao da njegovi komentari nisu bili u skladu sa njegovim položajem i da je to bio razlog zašto je želeo da ga protera. Takođe je predložio, ako se dobro sećam, da dođe neki Norvežanin na čelo KVM. Pitao me je: "Zašto ne bismo mogli da postavimo nekog Norvežanina za šefa misije KVM?". Ja sam rekao da postavljanje šefa misije KVM ne može da bude sprovedeno na njegov zahtev. Tako da smo mi tog dana, sve do kasnih noćnih sati, imali razgovore o KVM i ambasadoru Vokeru.

TUŽILAC RAJNEFELD: Ambasadore Volebek, malo ću da sačekam između vašeg odgovora i mog sledećeg pitanja radi prevoda, jer nas dvojica govorimo isti jezik i bojim se da nismo davali dovoljno vremena prevodiocima, tako da ću ja od sada da pravim pauze..

SVEDOK VOLEBEK: Izvinjavam se. Trudiću se da se to ne ponovi.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Ne, ne, to je moja greška. Da li ste na kraju rešili taj sukob u vezi sa ambasadorom Vokerom?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, mislim da jesmo, u smislu da je, prema rečima gospodina Miloševića, Vlada SRJ odlučila da se zamrzne odluka o proterivanju. Imali smo dugačku raspravu o jezičkim formulacijama i uslovima, a ja nisam mogao da prihvatim nikakve uslove, jednostavno jer sam smatrao da on nije u poziciji da postavlja bilo kakve uslove. Na kraju tog razgovora, on je predložio, ili je prihvatio, da treba da dođe do zamrzavanja, bezuslovnog zamrzavanja te odluke o proterivanju i to je onda izloženo Vladi SRJ. Ja sam, takođe, morao da se konsultujem sa članovima trojke OEBS-a, kao i sa članovima Kontakt grupe (Contact Group) da bih saznao da li je to njima prihvatljivo. Bilo je prihvatljivo sa moje strane i kasnije sam pozvan u Ministarstvo inostranih poslova u Beogradu i ministar inostranih poslova mi je rekao da je Vlada prihvatila da treba da dođe do zamrzavanja odluke o proterivanju.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: A rezultat toga je bio da ambasador...

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da ambasador Voker može da nastavi rad na mestu šefa misije KVM sve do povlačenja.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Tokom tih pregovora, da li je bilo bilo kakvih razgovora o obavljanju nezavisnih forenzičkih analiza leševa koji su pronađeni u Račku?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Ovo je bilo pitanje koje je pokrenula KVM zato što su oni imali obavezu da istraže incidente na terenu. Koliko se sećam, gospodin Milošević je to odbio i

mislim da su domaći, srpski forenzičari bili ti koji su obavili prvu istragu. Onda je tražio da, ako se tačno sećam, taj posao obavi tim iz Belorusije (Belarus), da bi izgledalo da je to međunarodna istraga, ali mi smo insistirali da bude prihvaćen neko iz OEBS-a koga smo mi izabrali. Imali smo oko toga jako dugačku diskusiju i to je rešeno tako što je dozvolu za to dobila finska ekipa na čelu sa doktorkom Rantom (Helena Ranta), ako me sećanje dobro služi. Ali opet, ako se dobro sećam, oni su došli gotovo nedelju dana nakon masakra. To znači da su i oni došli prilično kasno i žalili su se zbog toga. Rekli su da su tela pomerana, da su se razne stvari desile u međuvremenu i upućivali su kritike zbog nemogućnosti da ranije dođu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Želim samo da se vratimo malo unazad i da vas pitam nešto što sam maločas zaboravio. Vi ste ranije spomenuli jedan sastanak, mislim da ste spomenuli ime Anđelković. Da li je to možda Zoran Anđelković?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Pamćenje me baš možda i ne služi najbolje. Ne mogu da potvrdim njegovo ime, ali, ako se dobro sećam, on je bio lokalni predstavnik savezne Vlade, Vlade iz Beograda u Prištini (Prishtine), tako da je on bio moj glavni sagovornik, neka vrsta domaćina kada sam ja išao u Prištinu. Imao sam sa njim sastanke, sastanke sa njim kao predstavnikom, ali i kao predsednikom saveta koji su oni imali sa predstavnicima različitih, neka vrsta izabranog tela. Koliko sam ja njega shvatio, njega je imenovao Beograd, postavio ga na dužnost privremenog gubernatora, upravitelja na Kosovu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li je to gospodin koji bi povremeno govorio da mora da se konsultuje sa Beogradom?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: A vi ste pod tim podrazumevali da on pod tim misli na Miloševića?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Časni Sude, ja sam sada na 12 paragrafu. Rekli ste da su vašim sastancima sa optuženim, osim tog jednog sastanka 1993. godine, uvek prisustvovala i druge osobe?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Uključujući te ljude koje ste pomenuli, da li je pored njih bilo pripadnika vojske, generala i slično, koji su prisustvovali vašim sastancima sa njim?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, koliko se sećam, bilo je generala ili vojnog osoblja na svim sastancima. Ja sam rekao da sam imao tri sastanka sa njim pre, tokom 1999. godine, pre vojnih operacija u sukobu na Kosovu, pre nego što je počelo bombardovanje i ako se dobro sećam, bilo je vojnog osoblja na sva tri sastanka.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Rekli ste nam ranije da vam se činilo da optuženi donosi odluke ili barem da je to bio vaš utisak. Da li to uključuje i diskusije o raznim pitanjima u kojima su učestvovali i pripadnici vojske?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, svakako.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li su neke od tih diskusija uključivale vojna pitanja?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, jesu, u smislu da smo razgovarali o vojnom prisustvu na Kosovu, razgovarali smo o onome što smo mi smatrali napadima, kako da kažem, aktivnostima vojske koje su bile usmerene protiv KVM, a za koje smo mi izneli stav da su za nas neprihvatljive. A u isto vreme je bilo i nekih događaja na granici sa Makedonijom, tako da je bilo nekoliko pitanja. Ja se ne sećam svakog tog konkretnog pitanja, ali razgovarali smo o vojnim pitanjima i vojnim aktivnostima.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li poznajete Milana Milutinovića?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne mogu da kažem da ga poznajem, ali sam ga upoznao u prisustvu gospodina Miloševića.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li je on prisustvovao svim ili samo nekim sastancima?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Moj utisak je da je bio prisutan na svim sastancima, ali možda grešim. Bio je svakako prisutan bar na nekim od njih.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: I kakav je bio vaš utisak o njegovoj ulozi kada ste ga upoznali? Na kojoj funkciji je on tada bio?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: On je tada bio predsednik Srbije.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Na tim sastancima, koliko sam shvatio, razgovarali ste o ulozi međunarodnih posmatrača na Kosovu. Da li je to tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, zato što je glavni zadatak OEBS-a tada bio kosovska Verifikaciona misija, KVM. U skladu sa sporazumom koji je potpisan sa jugoslovenskom Vladom, naš zadatak je tada bio da tražimo miroljubivo rešenje, da zahtevamo ili da pokušamo da omogućimo povratak velikog broja izbeglica koje su napustile Kosovo. Radili smo na tome kako da se omogući taj povratak, kako da se traže ili započnu možda pregovori između Vlade u Beogradu i predstavnika kosovskog albanskog stanovništva. To je bio glavni zadatak za meni i to je bila glavna tema naših razgovora.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Tokom vaših pregovora ili razgovora, da li je jedna od tema u bilo kojoj fazi bila međunarodno vojno prisustvo?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, barem u tom razgovoru od 1. marta. Videli smo da se situacija na Kosovu nije popravila, već da se pogoršala, a kao što sam već rekao, KVM je bila posmatračka grupa, bez ikakve vojne moći i shvatili smo da ne možemo da izvršimo mandat koji smo imali i mislili smo da svoj posao možemo jedino obaviti uz vojno prisustvo. O ovome je, takođe, diskutovano za vreme pregovora u Rambujeu i to je bio deo predloga iznetog u Rambujeu, tako da sam ja pokretao to pitanje i

insistirao na tome da gospodin Milošević prihvati međunarodno vojno prisustvo.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: A kako je primljen taj predlog?
SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne sa odobravanjem. On je bio veoma uzrujan iz mnogo razloga. Jasno je rekao da je Kosovo sastavni deo Srbije i da je, kako je rekao, nečuveno da međunarodne trupe, međunarodne vojne snage budu prisutne na tlu suverene države. Pored toga, pošto je Jugoslavija bila suspendovana iz OEBS-a, rekao je da ne vidi zašto bi OEBS trebalo da mu takve stvari nameće. Uporedio je to vojno prisustvo sa sovjetskom invazijom Praga (Prague) i rekao je, kao što sam pomenuo, bio je prilično uzrujan, i rekao je da neće da prihvati moj predlog. Rekao je da se Jugoslavija suprostavila Staljinu (Joseph Visarrionovich Djugashvili Stalin), suprostavila se Brežnjevju (Leonid Iljic Breshnev) i takođe će se suprostaviti gospodinu Volebeku; tu sam imao jedno lepo poređenje. Ja sam pokušao da mu objasnim da to o čemu on govori nije bilo na osnovu poziva, mislim, on je tada još uvek bio predsednik i to bi bilo na osnovu poziva. To se uopšte nije moglo porediti ni sa onim šta je uradio Staljin ni sa onim šta je Sovjetski Savez (Soviet Union) uradio u Pragu 1968. godine. Ali on je to tako doživljavao.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Molim vas da Sudu objasnite šta ste mislili ranije kad ste rekli da je jedan od razloga za vođenje razgovora o međunarodnom vojnom prisustvu bila ocena da OEBS nije mogao da ispuni svoj mandat? Kakve ste vi probleme imali kao civili?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Kao što sam rekao, ja sam tri puta bio na Kosovu pre nego što je izbio rat i posebno sam uočio, mislim da je to bilo prilikom moje druge posete, da postoji veliko poverenje prema KVM od strane stanovništva na Kosovu. Videli su da se situacija popravila, da je došlo do većeg stepena bezbednosti. Neki stanovnici su se vratili u svoja sela. Ja sam obišao i kontrolne punktove koje su držali pripadnici Vojske Jugoslavije kao i pripadnici OVK (UCK, Ushtria Clirimtare e Kosoves) i video sam da

mi tu imamo nekakvu posredničku ulogu. Mi smo bili neka vrsta tampon zaštite, tako da je postojala jedna optimistička atmosfera. To je bilo krajem januara 1999. godine. Moral među posmatračima je bio dosta visok jer su osećali da oni tu imaju određenu ulogu. Kada sam se vratio početkom marta, situacija je bila potpuno promenjena, jer je došlo do određenog broja incidenata. Došlo je do povećanja vojnog prisustva, pojačanog prisustva VJ, što je bilo kršenje potpisanog sporazuma. Ljudi su ponovo počeli da beže ili napuštaju svoje domove. Došlo je do napada na pripadnike KVM. Lokalno stanovništvo je smatralo da mi za njih nismo ništa uradili, mislim, u velikoj meri su izgubili poverenje u nas. I to je sve rezultiralo činjenicom da mi nismo bili u situaciji da radimo ono šta je trebalo da uradimo, da započnemo pregovore i da omogućimo povratak izbeglica. Umesto toga, oni su ponovo počeli da beže ili napuštaju svoje domove. Meni je postalo sasvim jasno da bez vojne podrške koja bi se u suštini postavila između dve vojske, mi nećemo moći da uradimo ono šta je bio naš zadatak, a vezano za izgradnju demokratskog društva, ostvarivanje slobode štampe i za mnoge druge stvari koje su bile deo našeg mandata. Jer, kao što vam je poznato, postojala je OVK koja je takođe imala vojne aktivnosti i sa aktivnostima jugoslovenske vojske, sa druge strane, lokalno stanovništvo je, u stvari, bilo između te dve strane, a za nas je bilo nemoguće da bilo šta uradimo da bi se takva situacija izbegla, zato što smo bili nenaoružani.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Shvatam. Da li ste za vreme tih vaših razgovora čuli da vam optuženi kaže bilo šta o potencijalnom etničkom sastavu Kosova? Koje bi grupe mogle zajedno da žive na Kosovu?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, on je uvek govorio o multietničkom Kosovu i mislim da je mene i nas optuživao da smo isuviše proalbanski nastrojani, da ne uzimamo u obzir srpsko stanovništvo, romsko stanovništvo i druge grupe koje su postojale na Kosovu. On je rekao da je bio veoma privržen ideji o multietničkom Kosovu. Ja sam mu rekao da smo i mi takođe bili zabrinuti i za druge grupe. Imao sam brojne sastanke sa predstavnicima srpske

opozicije, na primer, predstavnicima srpskih grupa na Kosovu i razgovarali smo o njihovoj situaciji. Ja sam takođe KVM-u izdao jasne instrukcije da istraže incidente koji su se ticali napada kosovskih Albanaca na pripadnike srpske i romske nacionalnosti.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: U razgovorima o tim etničkim grupama da li su bili spomenuti bilo kakvi uslovi u odnosu na stanovništvo Kosova u smislu većine i poštovanja odluke, odluka većine?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da li možete da mi pojasnite svoje pitanje, molim vas?

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Preformulisaću pitanje. Da li ste od optuženog saznali koju etničku zajednicu je on smatrao većinskom etničkom zajednicom na Kosovu?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Nisam siguran da smo razgovarali o većini kao takvoj. On je smatrao da Albanci moraju da se povinuju srpskoj vlasti, ali to je, naravno, bilo zato što je on smatrao da je Kosovo sastavni deo Srbije, integralni deo Srbije. I odbio je, možda ne treba da kažem odbio, ali nije želeo da razgovara o jednom velikom stepenu autonomije. Razmatrali smo jedan broj modela koji bi Kosovu dali veću autonomiju, u skladu sa prethodnim ustavima i slično, ali je bio veoma uporan u tome da, pošto je Kosovo sastavni deo Srbije, uprkos činjenici da bi možda u nekom trenutku prihvatio albanski jezik i neke elemente kulturne identifikacije, on je Kosovo smatrao delom Srbije i zbog toga su Albanci morali da prihvate sveukupnu srpsku vlast, da tako kažem.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Shvatam. U redu. Da li ste tokom razgovora sa optuženim pokrenuli pitanje navodnih zverstava za koja ste čuli od posmatrača na terenu? Da li ste vi o tome razgovorali sa gosposinom Miloševićem?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Svakako. Mi smo ta pitanja pokretali svaki put i to je bilo tako i 21. januara na sastanku. Tada je pokolj u Račku bio goruće pitanje upravo zbog toga što, to se desilo i OEBS je dao prilično oštru izjavu, mislim da je to bilo

16. januara, u kojoj je oštro osuđen taj masakr i tražili smo da se izvrši istraga, a pošto je posledica toga bio pokušaj da se protera ambasador Voker, onda je pitanje pokolja u Račku bilo vrlo važna tema.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Gospodine, ne želim da trošim veoma dragoceno vreme u sudnici razmatranjem dokumenata koji su već uneti u spise u tabulatoru 94, ali me interesuje da li je vama poznato da je OEBS pravio dnevne izveštaje o svojim zapažanjima i izveštaje o incidentima kojima su prisustvovali članovi misije?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Naravno. Pravili su, mislim, dnevne izveštaje. Mogu da kažem da su pravili izveštaje. Mislim da je to bilo na dnevnoj bazi i ti su izveštaji bili upućivani u Beč (Vienna), u sedište OEBS-a, o svemu šta se događalo, pa tako i o pokolju u Račku.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Časni Sude, mi smo počeli u 9.30 tako da još nije vreme za pauzu. Mislio sam na trenutak da je vreme za pauzu. Gospodine, vi ste spomenuli tri sastanka. 11. i 21. januara i 1. marta. Već smo o njima razgovarali. Sada ćemo preći na 24. mart. Da li ste vi sa optuženim tog dana razgovarali telefonom?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, jesam. U tom trenutku su se pariski razgovori, mislim da su ih tako tada zvali, raspali i bivalo je sve jasnije da idemo ka oružanom sukobu. Ja sam se osećao veoma odgovornim da kao predsedavajući OEBS-a pokušam da uradim sve što je bilo u mojoj moći da se izbegne oružani sukob. Razgovarao sam i sa tadašnjim generalnim sekretarom NATO-a, Solanom (Javier Solana) i rekao sam mu da bih hteo da pokušam još jednom da razgovaram sa gospodinom Miloševićem i pokušam da ga ubedim da prihvati neke pregovore i dozvoli vojno prisustvo, kako bismo videli da li je moguće izbeći oružani sukob za koji smo mislili da predstoji. Ja nisam znao, kao što ćete se setiti da se dogodilo, da je bombardovanje počelo te večeri, ali sam znao da se približava. Ja sam razgovarao telefonom sa gospodinom Miloše-

vićem negde kasno pre podne ili rano posle podne, ako se dobro sećam i pokušao sam da mu objasnim ozbiljnost situacije. Isto tako sam mu rekao da sam mu ja na raspolaganju ako mogu bilo šta da uradim. On se, naravno, nije složio sa mojim gledištem, nije se složio sa mojim predlogom. Ja sam mu objasnio da se situacija do te mere pogoršala i da je za nas bilo veoma teško da vidimo bilo kakvo rešenje. Kao što možda znate, KVM se nešto pre toga povukla, nekoliko dana pre toga, ponovo kao rezultat raspada pregovora i zbog činjenice da je bezbednosna situacije postajala sve gora za posmatračice KVM, a i zbog nepostojanja mogućnosti da ispuni svoj mandat, o čemu sam ranije govorio. Posle toga smo videli i nagomilavanje vojnih snaga na Kosovu, došlo je i do egzodusa izbeglica, jedan broj izbeglica je napustio Kosovo, a samim tim je stvoren pritisak na granici prema Albaniji i Makedoniji, a imali smo i izveštaje UNHCR-a (United Nations High Commissioner for Refugees) i Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (International Committee of the Red Cross) da je nakon odlaska KVM došlo do pogoršanja situacije.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: I vi ste ga pozvali telefonom?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, pozvao sam ga.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li možete sada da nam izložite teme o kojima ste razgovarali sa gospodinom Miloševićem tom prilikom, onako kako ste ih zapamtili? Rekli ste nam... Da li ste vi njemu rekli da ste videli da je došlo do nagomilavanja trupa i tome slično?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Ja sam to video kad sam bio tamo 1. marta. Kao što sam rekao, 1. marta je vladala drugačija atmosfera od one koju sam zatekao kad sam bio tamo krajem januara. Video sam tada ljude kako odlaze sa svojom imovinom, a oni pripadnici KVM sa kojima sam ja putovao, bili su veoma zabrinuti, rekli su da je to nova situacija, da takve stvari nisu viđali u poslednje vreme i da ih to jako brine. Vojna prisutnost je bila velika, radilo se o očitom nagomilavanju snaga u odnosu na ono što sam ranije video. A videli smo i neki požar. Ja u tom trenutku

nisam mogao da utvrdim šta je to bilo, ali kasnije su to potvrdili pripadnici Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i KVM-a, u martu pre nego što su se povukli, a čini mi se i ekipa UNHCR-a, da su paljene kuće.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Dobro. Sada ćemo te teme da obradimo jednu po jednu. Kad je reč o nagomilavanju vojnih snaga i sličnim stvarima, jeste li protestvovali zbog toga?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, jesam. Rekao sam da se radi o kršenju sporazuma. Gospodin Milošević je na to odgovorio da su oni tamo da zaštite mene, a ja sam mislio da to uopšte nije bilo potrebno, najblaže rečeno.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Kažete da ste imali izveštaj o tome da ljudi beže, noseći sa sobom svoje stvari. Jeste li, takođe, dobili i izveštaj i o tome da se ti ljudi negde okupljaju nakon napuštanja svojih kuća?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, mi smo bili u kontaktu, naravno i KVM ih je pratio, da vidi šta će sa njima da se dogodi, a bili smo u kontaktu i sa Vladom Makedonije koja je bila veoma zabrinuta zbog novonastale situacije, jer je u Makedoniju počeo da dolazi veliki broj ljudi. Ista stvar se događala i sa Albanijom (Albania), ali je možda problem na granici sa Makedonijom bio veći. Ali, opet, kada sam suočio gospodina Miloševića sa tom informacijom, on je rekao da su ti ljudi na pikniku i da to ne treba da me brine. Putovali su i pravili su piknik. Ja mislim da sam mu rekao da je čudno da ljudi idu na piknik noseći sa sobom svu svoju imovinu na traktorskim prikolicama, ali to je bio njegov odgovor. Ista stvar je bila i sa spaljenim kućama. Rekao mi je da je besmisleno tvrditi da gore bilo kakve kuće. To je gorela slama koju je zapalio OVK ili kosovski Albanci, kako bi stvorili utisak da im gore kuće. Ja sam mu rekao da sam nešto od toga i sam video, a da imam i verodostojne izveštaje međunarodnih posmatrača da se to zaista dešava. To sam rekao kao odgovor na njegovu tvrdnju da ja isuviše gledam Si-En-En (CNN) i da me je CNN prevario. Ja sam mu rekao da sam te stvari i lično video u

nekoliko navrata, ili jednom prilikom i da sam takođe dobio izveštaje o tim događajima ili incidentima.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Jeste li prokomentarisali način na koji se postupalo sa tim ljudima i da li ste optuženom dali neki savet u vezi sa tim šta bi trebalo da učini?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Svakako. Rekao sam mu, kao što sam to ranije pomenuo, da bi trebalo da se vrati za pregovarački sto, da bi trebalo da dozvoli vojno prisustvo, kako bismo mi imali instrumente za razdvajanje ove dve vojne grupe, što je bio preduslov za povratak izbeglica. Takođe sam mu rekao da treba da prestane sa kršenjem sporazuma i zlostavljanjem ljudi. Međutim, po njegovom mišljenju nije se dešavalo ništa loše. Prema tome, teško mu je bilo dati bilo kakve savete, jer, po njemu, ja nisam bio u pravu i nije bilo nikakvog razloga da on ili njegova Vlada promene svoje ponašanje na Kosovu.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li ste se u tom trenutku nadali da je bilo moguće nastaviti pregovore?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, pod uslovom da je bio voljan da pristane na moje zahteve, da nam dozvoli vojno prisustvo i da pristane na nove razgovore, jer, kao što sam ranije rekao, razgovarao sam sa generalnim sekretarom Solanom i znao sam da možemo da zaustavimo akciju NATO-a. Znao sam, isto tako, da imam punu podršku trojke OEBS-a i Kontakt grupe. Međutim, on je na neki način mene potpuno odbacio, rekao je više puta da nisam bio u pravu i jedina stvar koju sam mogao da kažem na kraju tog razgovora je da mi je žao što je njegovo viđenje sveta, odnosno tog sukoba različito od mog i što ne mogu ništa da učinim u tom trenutku. Reкао sam da mu i dalje stojim na raspolaganju i da me može pozvati ako se predomisli, što on nije učinio.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Da li vam je on dao do znanja da ima interesa za nastavak razgovora?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne. Apsolutno, ne.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Vratimo se sada na nešto šta ste spomenuli samo u prolazu, kako bismo bolje objasnili naš raniji razgovor. Spomenuli ste nešto u stilu: "Kao što znate, KVM smo povukli nešto ranije". Možete li da nam kažete kada je KVM povučena i zašto?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: To se dogodilo između 19. i 20. marta, ako se dobro sećam. Odluka je, čini mi se, doneta 19. marta, a povlačenje je počelo rano ujutru 20. marta. Kao što sam rekao, situacija se veoma pogoršala za pripadnike KVM. Smatrali smo da je sigurnost posmatrača dovedena u pitanje i da oni ne mogu ispunjavati svoje zadatke i svoj mandat. Ja sam već neko vreme bio izložen pritisku da se KVM povuče, delom, mislim, zbog činjenice da je bezbednost posmatrača bila ugrožena i neke zemlje su smatrale da njihovi građani nisu dovoljno zaštićeni. To je u nekim zemljama postalo aktuelno političko pitanje. Isto tako i činjenica da se mandat nije ispunjavao. Ljudi su počeli da postavljaju pitanja poput: "Šta uopšte radite tamo?". Srebrenica nam je stalno bila na umu i smatrali smo da se ne sme dozvoliti da se ponovi situacija u kojoj međunarodno osoblje stoji po strani, skrštenih ruku, dok se pred njima događaju zverstva. To je bilo veoma prisutno u našoj svesti kad smo razmatrali šta je to što možemo da učinimo na Kosovu. Međutim, ja sam u isto vreme smatrao da će se situacija za civile na Kosovu pogoršati ako se mi povučemo i želeo sam da KVM tamo ostane što je moguće duže i branio sam njihov boravak na Kosovu, misleći i nadajući se da oni nešto mogu da učine. Sve dok su trajali pregovori u Parizu (Paris) ja sam smatrao da postoji nada da možemo uticati da se promeni stav gospodina Miloševića i njegove Vlade i da bi se možda mogao postići sporazum na osnovu kog bismo mi mogli da zasnujemo svoje aktivnosti. Nisam želeo da se KVM povuče pre nego što se to zaista moralo učiniti. Međutim, kad su razgovori u Parizu propali i kada je došlo do nekih incidenata u kojima su pripadnike KVM napale srpske vojne ili paravojne grupe, u svakom slučaju, imali smo izveštaje da su oni bili napadnuti ili bi prava reč bila zlostavljani, znao sam, budući da sam i sam bio na Kosovu, da je zadatak KVM doveden u pitanje jer nismo bili u stanju da ispunimo svoj

mandat. Posle toga, nakon konsultacija u okviru trojke OEBS-a, a mislim da sam se savetovao i sa članovima Kontakt grupe, barem sa nekim od glavnih članova, odlučio sam da započnem povlačenje posmatrača KVM. Na moju odluku je uticao i savet ambasadora Vokera, koji je, kao što znate, bio na čelu KVM. Mi smo o tome razgovarali i ranije. Ambasador Voker je možda želeo da se povuku i nešto ranije, ali kad je on u jednom trenutku veoma jasno rekao da više ne može da garantuje bezbednost pripadnika posmatračke misije, ja nisam mogao, sedeći u svojoj kancelariji u Oslu (Oslo), da preuzmem odgovornost za te ljude i da ih i dalje držim tamo. I zato smo odlučili da treba da se povuku i do povlačenja je došlo 20. marta.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Gospodine, odmah nakon povlačenja KVM, 19., 20. marta 1999. godine, da li ste vi lično videli da izbeglice u velikom broju napuštaju Kosovo?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: To je bilo nešto kasnije, to je bilo nakon što je započelo bombardovanje. Ne sećam se tačnog dana ili datuma, ali mora da je bilo negde početkom aprila, u svakom slučaju, nakon početka bombardovanja. Posetio sam Albaniju i Makedoniju i uspostavili smo, OEBS se tada nalazio u Makedoniji i mi smo UNHCR-u i nekim drugim organizacijama dali materijale, vozila i druge stvari kako bi mogli da pomažu izbeglicama. Posetio sam nekoliko izbegličkih logora i razgovarao sam o zbrinjavanju izbeglica sa Vladom Makedonije. U Albaniji sam stajao na graničnom prelazu preko koga su prelazile izbeglice. Moram priznati, časni Sude, da nikada u životu nisam video toliko traktora kao tog jutra. Bila je to beskrajno duga kolona traktora na kojima su bile čitave porodice. To je bio, čini mi se, jedan od najpotresnijih trenutaka u mom životu. Kad stojite na graničnom prelazu i prema vama dolaze ljudi koji su bili u zbegu, neki od njih nekoliko sati, jer su došli iz blizine, a neki već danima i kad ti ljudi pričaju o tome kako su morali da pobegnu jer je njihovu kuću zaposeo neko ko je ušao u stan ili u kuću i rekao im da moraju odatle da odu. Neki ljudi su, na primer, rekli da su, po povratku iz večernje šetnje, došli kući i videli da je kuća

zauzeta. Drugi su bili isterani uz upotrebu sile, ali u svakom slučaju, bile su to veoma potresne priče. Ja, naravno, ne govorim ni srpski ni albanski, ali sam sa sobom imao prevodioce i zahvaljujući njima sam to čuo. I tada sam video kakva je situacija što se tiče pružanja pomoći. Video sam da je veoma važno da se razvije sistem pružanja pomoći. Jedna od stvari koju smo uradili je to da smo zapisivali imena i adrese. Mi smo bili, da tako kažem, treći kontrolni punkt. Na prvom su dobijali bocu vode, na drugom komad hleba a na trećem su zapisivana njihova imena i adrese. Jer poslednja stvar koju su srpske vlasti uradile pre nego što su ti ljudi napustili Kosovo, je to da su im oduzeli sve lične isprave, čak su skidali i registarske tablice sa njihovih traktora, kako više ne bi postojali nikakvi dokazi o tome gde su ti ljudi nekada živeli. Zato smo mi smatrali da je naš glavni zadatak da registrujemo ko su ti ljudi i odakle su došli, oni su nam to odmah odgovorili i mi smo to zapisivali. A ja sam bio, moram da priznam, u tom trenutku ne samo predsedavajući OEBS-a, već i ministar inostranih poslova zemlje članice NATO-a, a, kao što znate, časni Sude, NATO je bio odgovoran za bombardovanje i bio sam pomalo nervozan da će ti ljudi da me optuže da sam ja jedan od krivaca za njihovu sudbinu. Međutim, nijedan od njih nije ništa rekao, nisu krivili NATO za bombardovanje njihove zemlje. Rekli su da nisu pobjegli zbog bombi, bombardovanje za njih uopšte nije bilo problem, rekli su da beže jer su im Srbi oduzeli kuće, vojne i neke druge grupe i da im je rečeno da moraju da odu i da su bili prisiljeni da odu. Prema tome, niko se nije žalio i ja lično mislim da, uprkos tome što smo imali mnogo razgovora o povlačenju KVM i što smo se na kraju povukli, mi ipak nismo stajali po strani, skrštenih ruku i gledali kako se dešavaju zverstva. Mi smo zadobili poverenje tih ljudi, tako da smo veoma brzo nakon rata mogli ponovo da uđemo na Kosovo. Ja sam Kosovo posetio veoma brzo nakon rata i ljudi su nas tamo razdragano pozdravljali, mene ne samo kao člana NATO pakta, već i kao predsedavajućeg OEBS-a, jer smo se jasno postavili prema zverstvima za koja je bilo očigledno da će da se dogode.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Još jedno pitanje o vašoj poseti. Da li ste se vi nakon toga vratili na Kosovo i primetili šta se tamo dogodilo sa pojedinim kućama, odnosno selima na Kosovu? Drugim rečima, da li nam možete opisati, kao čovek koji je tamo lično boravio, šta ste videli da se dogodilo sa albanskim selima?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, mislim da sam na Kosovu bio dva puta posle rata. Nas je veoma u tom trenutku brinula i situacija u vezi sa srpskom manjinom, takođe. Ja sam za vreme svoje prve posete imao sastanak sa patrijarhom Pavlom u Peći (Peje). On je poglavar Srpske pravoslavne crkve i odlučio sam da bih želeo da odem u Dečane (Decane). To je veoma poznat srpski pravoslavni manastir i odlučio sam da tamo ostanem preko noći, kao znak solidarnosti sa svim stanovnicima Kosova, bez obzira ko su oni i to sam i učinio. Na putu prema Dečanima, na nekoliko mesta mogli su se videti rezultati prethodne aktivnosti, ali se dobro sećam da sam na putu za Dečane video jedno celo selo u kome su sve kuće bile bez krova i bilo je očigledno da to nije bila posledica bombardovanja već požara, ja nisam ekspert za eksplozive, ali bilo je očito da je do destrukcije došlo sa zemlje, a ne iz vahuha, jer je unutrašnjost kuća bila izgorela ili uništena. I svi dokazi koje sam ja dobio, govorili su u prilog tome su se takve stvari događale u albanskim kućama i da su to činili pripadnici srpskih vojnih ili paravojnih snaga tokom sukoba. Isto tako sam, sa jednim pravoslavnim episkopom posetio jednu masovnu grobnicu gde je, ako se dobro sećam, bilo sahranjeno 18 tela. Ta grobnica tada još nije bila otvorena. Međutim, tamo je bila jedna žena koja je došla, mislila je da su njeni rođaci tamo pokopani. Ona je tražila mogućnost da ih identifikuje i zatim je počeo proces otvaranja tih grobnica, a mi smo potom sa episkopom razgovarali o odgovornosti Srba i o tome kako da se premoste nastali jazovi i kako da se moli za oprostaj i sve drugo što vodi procesu pomirenja.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Još jedna tema sasvim različita od ove, ako dozvoljavate, ambasadore, to jest ukoliko ste završili izlaganje u vezi sa ovim pitanjem? Za vreme vašeg mandata, da li ste se sastajali i sa drugim ljudima osim optuženog? Na primer,

da li ste se sastajali sa vođom kosovskih Albanaca ili OVK, odnosno jeste li učestvovali u nekim sastancima gde je uspostavljena veza između optuženog i nekog od ovih predstavnika?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Za vreme mog mandata, nije došlo ni do jednog sastanka između gospodina Miloševića i kosovskih Albanaca kome sam ja prisustvovao, ali sam se sreo više puta sa vođama kosovskih Albanaca. Sreo sam se sa gospodinom Rugovom (Ibrahim Rugova), koji je tada bio jedan od istaknutih vođa kosovskih Albanaca. Sa njim sam se sastao nekoliko puta. Isto tako sam se sastajao i sa drugima, ali, moram priznati, časni Sude, da se ne sećam svih imena. Znam da sam se sastao sa gospodinom Sosom (Sosa) u Albaniji, kao i sa osobom za koju smo mislili da je šef OVK, to je bio gospodin Hašim Tači (Hashim Thaci). Ali to je bilo u Oslu, negde u junu mesecu. Prema tome, to je bilo nakon što je započeo rat, to je, znači, bilo u junu 1999. godine. Tada sam se sa njim sastao, mi smo razgovarali o tome šta bi se trebalo da se dogodi nakon rata i o tome kako će i OVK morati da učestvuje u miroljubivom rešenju.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: To je, znači, bilo nakon završetka sukoba?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Tako je. Koliko se sećam, ja se pre 24. marta 1999. godine nisam sastao ni sa jednom osobom iz OVK. Mislili smo da neki od političkih vođa sa kojima smo se sastajali imaju veze sa OVK, međutim, koliko je meni tada bilo poznato, oni nisu bili formalno ni članovi ni predstavnici OVK.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Jeste li vi na neki način posredovali između gospodina Rugove i optuženog u vezi drugih pitanja ili da li ste se vi možda sastojali sa svakim od njih odvojeno, kako biste održavali vezu između njih u vezi određenih pitanja?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Pa to su bili nezavisni sastanci i, kao što sam rekao, nije bilo sastanaka na kojima su obojica bila prisutna. Ali pošto je naš mandat bio da pokušamo da pronađemo miroljubivo rešenje, mi smo bili preokupirani ili da kažem, morali smo da tražimo rešenje za situaciju albanskog stanovništva

na Kosovu. I ja sam sa gospodinom Rugovom razgovarao o njegovim uslovima, šta je on želeo, koji su to ciljevi koje su oni želeli da postignu da bi mogli da žive unutar granica Jugoslavije, pod jugoslovenskom vlašću, na miran način. I ja sam te zahteve zatim preneo gospodinu Miloševiću i isto tako sam njegov odgovor zatim preneo kasnije gospodinu Rugovi.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Časni Sude, strane 21, 22 i 23 želim da obradim zajedno. Gospodine, tokom vaših kontakata sa optuženim u ovom postupku, i vaših razgovora o kosovskom sukobu, a u vezi sa Albancima, da li ste stvorili utisak o tome kakav je bio njegov stav u vezi toga šta mu je bilo najvažnije u tim pregovorima?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja mislim da je Kosovo njemu bilo veoma važno jer je on Kosovo smatrao, a verovatno i dalje smatra, kolevkom srpske kulture. Bilo je veoma malo volje da se razgovara o bilo kakvoj vrsti autonomije ili o bilo čemu šta bi išlo u pravcu nekog samoopredeljenja kosovskih Albanaca. Ja u tom trenutku nisam želeo nikakve nove granice u Evropi i ja sam se, kao predsedavajući OEBS-a, sa tim slagao i meni je bilo veoma važno da kažem da mi ne želimo promenu granica. Ja tada nisam želeo nezavisno Kosovo. Međutim, isto tako je bilo očito da kosovski Albanci moraju da dobiju daleko veću autonomiju kad je reč o jeziku, kulturi i tako dalje, što je za gospodina Miloševića bilo veoma teško da prihvati, koliko sam ja shvatio. On je smatrao da će to da otvori put prema secesiji Kosova, a za njega je to bilo sasvim neprihvatljivo. Bio je veoma uporan u tome da Kosovo mora da bude deo Srbije, jer je to kolevka srpske kulture i jezika.

TUŽILAC RAJNEFELD – PITANJE: Dobro. Osim ovoga šta ste sad pomenuli, da li ste stekli utisak o nekoj ličnoj motivaciji?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Pa, ja smatram da je to deo onoga šta sam, čini mi se, osetio i 1993. godine, kada sam se sastao sa gospodinom Miloševićem, a to je da se radi o pitanju vlasti. Međutim, ovu kosovsku situaciju, kao što sam već rekao, on je smatrao različitom od situacije u Bosni i Hrvatskoj, zbog sentimen-

talnih osećanja vezanih za Kosovo. Ja sam, lično, veliki deo njegovih postupaka doživeo kao njegovu žeđ za ličnom vlašću i shvatio sam, takođe, da mu je bila potrebna baza moći i on je to, kako bih se izrazio, radio jer mu je bilo potrebno za njegovu ličnu moć.

TUŽILAC RAJNEFELD: Vidim da je vreme za pauzu, a, osim toga, to su bila sva moja pitanja za ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Sada idemo na pauzu od pola sata. Ambasadore, moram da vas upozorim, kao i sve svedoke, to je naše standardno upozorenje, molim vas da ne razgovarate o svom svedočenju dok ne bude završeno. To se odnosi i na tim Tužilaštva. Molim vas da se vratite u 11.30.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Možete li mi reći koliko ću imati vremena, gospodine Mej (May), da ne bih bio iznenađen nekom vašom naknadnom odlukom?

SUDIJA MEJ: Konsultovaćemo se.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Dva sata.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čini mi se da je to malo, ali s obzirom na vašu dosadašnju praksu, to me ne iznenađuje. Gospodine Volebek, da li smatrate, s obzirom na odluku o povlačenju KVM koju ste lično doneli, da ste vi jedna od malog broja osoba koja snosi teret lične odgovornosti za početak rata protiv Jugoslavije?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne, gospodine Miloševiću, ja ne smatram da sam odgovoran. Kao što sam vam rekao, uz dozvolu časnog Suda, želeo bih direktno da se obratim gospodinu Miloševiću. Jer, kao što sam vam rekao u nekoliko navrata, gospodine Miloševiću, vi ste odgovorni. To sam vam rekao 24. marta, ali i 1. marta kada smo se sastali. Vi ste znali šta će da se desi s obzirom na ono šta vam je bilo rečeno. Ja sam bio u prilici da vidim da je tokom jednog perioda KVM imala ulogu, jer sam video da su se popravili životni uslovi stanovništva na Kosovu. Onda sam video da je došlo do povećanog vojnog prisustva na Kosovu, što znači da smo bili suočeni sa brojnim incidentima, zverstvima koje nismo mogli da sprečimo ili izbegnemo. A takođe su i naši posmatrači bili izloženi riziku i imajući sve to u vidu, morao sam da donesem odluku da se povučemo. Ali ja sam tu odluku odlagao koliko god sam mogao zato što sam, prvo, hteo da vidim da li možemo da izbegnemo sukob, a isto tako da vama, gospodine Miloševiću, pružim priliku da se predomislite i da saradujete sa nama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ostanemo u okviru pitanja. Dakle, pošto nije sporno da ste vi lično doneli tu odluku, bar u formalnom smislu, da li smatrate da je ta vaša odluka, u stvari, u moralnom smislu najteža, jer ste, kako i sami kažete, ličnu odluku doneli na funkciji kopredsedavajućeg Međunarodne konferencije za saradnju za bivšu Jugoslaviju, čija je svrha iznalaženje mirnih rešenja? Da ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, nisam siguran da sam razumeo pitanje.

SUDIJA MEJ: Svedok je već odgovorio na to, osim ako tu nema neka nova poenta. Ako postoji takva poenta, možda biste bili ljubazni da nam kažete o čemu se radi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Poenta je da li je lično, s obzirom na funkciju predsedavajućeg Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju, znači organizacije čija je svrha po definiciji evropska bez-

bednost i saradnja, dakle mir, u moralnom smislu, ta lična odluka najteža. Da li je to tačno ili ne?

SUDIJA MEJ: Da li je to bila teška odluka?

SVEDOK VOLEBEK: Jeste, časni Sude. Bila je to teška odluka, jedna od najtežih odluka koju sam doneo. Ali ja, ako to na bilo koji način sugeriše da sam ja odgovoran za rat na Kosovu, to energično poričem, gospodine Miloševiću. Jer, časni Sude, kao što sam ranije rekao, nismo mogli da vršimo i ispunimo mandat koji nam je poveren zato što vojska gospodina Miloševića i paravojne trupe nisu ispunjavali svoj deo obaveza. Imali su obaveze koje su proisticale iz sporazuma, a umesto toga su išli okolo, čineći zverstva koja mi nismo mogli da zaustavimo. A to nismo mogli da gledamo. Po mom viđenju, sukob je već postojao. Do rata nije došlo zbog povlačenja, rat je već bio počeo kad sam ja odlučio da se povučemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali ste, nadam se, bili svesni činjenice da ta odluka otvara mogućnost korišćenja najveće vojne mašinerije koju je svet do sada video, protiv jedne male zemlje koja je negovala dobrosusedske odnose sa svim državama u okruženju, nije ih ugrožavala niti predstavljala pretnju. Je li to tačno ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da optuženi više iznosi opservacije nego što postavlja pitanja. Ja mislim da smo mi već imali ovakve razgovore, gospodine Miloševiću, to nije ništa novo. Moje mišljenje je da to nije tačno. Setite se, gospodine Miloševiću, da je Savet bezbednosti usvojio dve rezolucije, 1160 i 1199, koje su bile zasnovane na onome što se zove tekst Glave VII Povelje UN (UN Charter). Vi znate da je bilo prethodnih izjava Saveta bezbednosti koje su se konkretno bavile rizikom regionalnog sukoba. Prema tome, sasvim je pogrešno kada kažete da vaš stav, vaše akcije i vaše ponašanje, da to nije ugrožavalo regionalnu bezbednost. Videli smo to u vezi sa Makedonijom, u vezi sa Albanijom, a videli smo to i ranije, u odnosu na države bivše Jugoslavije.

To se iznova ponavljalo. I iako se slažem sa vama da ono što se desilo na Kosovu jeste donekle unutrašnja stvar, u smislu da ono šta se događa unutar granica jedne zemlje jeste unutrašnje pitanje, ali to je istovremeno bilo i kršenje svih sporazuma o ljudskim pravima, a, pored toga i kršenje sporazuma sa OEBS-om, koji je bio formalna osnova za KVM i moju odgovornost.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vi to kažete da je Jugoslavija ugrožavala Makedoniju ili, možda, Albaniju?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja kažem da je davno pre 24. marta bilo izbeglica koje su napuštale Kosovo da bi se sklonili od zverstava koja ste vi činili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je Jugoslavija ugrožavala neku susednu zemlju kad ste doneli odluku da povučete misiju i da omogućite da NATO započne rat protiv Jugoslavije?

SUDIJA MEJ: Svedok uopšte nije rekao da se to desilo i čuli ste da to nije bio razlog.

SVEDOK VOLEBEK: Hvala, časni Sude.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Volebek, da li vam kao Norvežaninu, iz zemlje vikinga, hrabrih ratnika, izgleda viteški da takva jedna sila kao što je NATO napadne jednu zemlju od 11 miliona stanovnika?

SUDIJA MEJ: Ovde se radi o komentaru i to nije pravilno postavljeno pitanje. Molim da postavite svoje sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li smatrate da ste povlačeći misiju po nalogu NATO-a, u stvari...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. To sadrži tvrdnju na koju svedok treba da odgovori. Da li je misija povučena po naređenju NATO-a?

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, odgovor na to pitanje je "ne". To je bila, najpre je to bila moja formalna odluka. Kao predsedavajući OEBS-a ja sam taj koji je morao da donese formalnu odluku. Ta odluka je doneta na osnovu saveta ambasadora Vokera koji je bio šef misije i koji je u jednom trenutku rekao da više nije mogao da na sebe preuzima odgovornost za sigurnost posmatrača. Ja sam to shvatio vrlo ozbiljno. Drugo, odluka je doneta nakon konsultacija sa ostalim članovima trojke OEBS-a. Poljska (Poland) je bila jedan član, a mislim da je Rumunija (Romania) bila drugi član. Osim toga, bilo je i konsultacija sa članovima Kontakt grupe, ali odluka je bila moja i apsolutno nije bilo nikakvog upliva NATO pakta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, tvrdite da niste povukli misiju po nalogu NATO-a kako biste omogućili bombardovanje, a sada tome dodajete i to da NATO čak nije na vas vršio nikakav pritisak, niti uticao na vas na bilo koji način i da se niste ni konsultovali sa njima o povlačenju misije.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, kao što sam rekao kada me je o tome pitao tužilac, ja sam se konsultovao sa Generalnim sekretarom NATO-a o tome da li da napravim još jedan pokušaj u cilju izbegavanja vojnog sukoba, ali to je bilo 24. marta, nakon povlačenja. A razlog za povlačenje, kao što sam već nekoliko puta rekao, časni Sude, bio je činjenica da nismo mogli da ostvarimo misiju i nismo mogli da dopustimo da dođe do situacije kao što je bio slučaj sa Srebrenicom, kada je međunarodna zajednica stajala po strani, gledajući kako se dešavaju zverstva. Videli smo da je došlo do zverstava, videli smo da je došlo do koncentracije vojske i to je bila situacija sa kojom sam ja bio suočen. A to je, časni Sude, prema mom shvatanju, bila krivica gospodina Miloševića. On je kršio sporazum. Njemu je to predočeno, ali on nije hteo da se povinuje sporazumu. Po mom shvatanju, on je odgovoran za povlačenje, a ne neko drugi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to znači da niste povukli misiju na sugestiju NATO pakta. Pročitaću vam šta je ovde

rekao predsednik vojnog komiteta NATO-a, general Nojman (Klaus Nauman) pre nekoliko dana. On kaže: "Bili smo zabrinuti za bezbednost posmatrača OEBS-a i pozvali smo OEBS da razmotri preporuke NATO-a da se povuku, jer smo videli da je bombardovanje neminovno". Tu je tačka. Sledeća rečenica glasi: "OEBS je onda odlučio da ih povuče, mislim da je to bilo 20. marta". Stavite ovo, molim vas, na grafoskop. To je transkript vašeg zapisnika.

SUDIJA MEJ: Da, molim da se to stavi na grafoskop.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Predsedavajući vojnog komiteta NATO-a kaže da su oni pozvali OEBS i preporučili da se povuku "pošto smo videli da je bombardovanje neminovno".

SUDIJA MEJ: Ambasadore, vi ste to čuli, ali možda biste hteli da pogledate i vidite to o čemu svedok govori. Da li možete da nam pomognete u vezi s tim ili ne? Molim da se taj izvod stavi na grafoskop. Trebalo bi da ga vidite na svom ekranu. Nadam se da možete to da pročitate.

SVEDOK VOLEBEK: Bojim se da jedva mogu to da pročitam, ali pokušaću.

SUDIJA MEJ: Obično od svedoka ne tražimo da komentarišu ono šta su rekli drugi svedoci, ali bilo bi dobro ako možete da nam pomognete u vezi sa tim, pošto je to optuženi pokrenuo.

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, ja mislim da ovo ni na koji način nije suprotno onome šta sam ja rekao. Mi jesmo bili u tesnoj vezi sa NATO paktom, sa određenim brojem zemalja NATO pakta i sa NATO paktom kao organizacijom u situaciji u kojoj smo bili, zato što je NATO takođe trebalo da ima ulogu ukoliko bi došlo do vojnog prisustva na Kosovu. Mi smo razgovorali o vojnom pritisku kome smo tada bili izloženi. To je bio sastavni deo naših razgovora i pre povlačenja, a naravno i pre bombardovanja. Kao što sam već rekao u odgovoru na pitanje tužioca, ne bih to nazvao pritiskom,

ali je od mene u više navrata traženo da povučem misiju kada je postalo očigledno da ne možemo da ispunimo svoj mandat i kada je postalo jasno da su članovi posmatračke misije izloženi riziku. Ja sam se, uprkos tome, trudio da ostanemo prisutni tamo sve dok sam mislio da možemo da učinimo nešto korisno. Časni Sude, ja mislim da optuženi ovo okreće naopako. Bombardovanje NATO-a ili da to kažem drugačije povlačenje nije olakšalo ili omogućilo da NATO počne sa bombardovanjem. Bombardovanje od strane NATO snaga usledilo je kao posledica vojnih akcija i nedostatka saradnje od strane gospodina Miloševića i njegove Vlade, a u nizu događaja koji su bili rezultat njegovih postupaka, bilo je i povlačenje, jer nam je bilo onemogućeno da radimo ono što je bio naš zadatak, i ja mogu iskreno da kažem da nisam bio ni pod kakvim pritiskom. Znao sam da će doći do bombardovanja ako on ne bude saradivao, to je bilo opšte poznato, a o tome sam razgovarao sa predstavnicima drugih članica NATO pakta u svojstvu ministra inostranih poslova zemlje članice NATO pakta, ali, koliko mi je bilo poznato, kao što sam ranije rekao, nije bio određen datum. Znao sam da se bombardovanje približava, ali datum nije bio određen. Kao što sam već rekao, nisam znao da će do bombardovanja doći 24. marta kad sam telefonirao gospodinu Miloševiću, ali sam znao da će do toga doći. Ovakva interpretacija da je povlačenje bilo čin omogućavanja bombardovanja je svojevrsno izvrtanje stvari naopako, časni Sude.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi tvrdite, dakle, da bi NATO počeo bombardovanje i da je vaša misija ostala na Kosovu?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, ako mogu da odgovorim na ovo pitanje na malo drugačiji način? Gospodine Miloševiću, vi ćete sigurno da znate bolje od mene da najveća šteta načinjena na Kosovu nije posledica NATO bombardovanja. Vi ovde tvrdite da je NATO načinio mnogo štete. Da, bilo je izvesne štete, naravno da u ratu ima štete. Ali, ja sam već rekao da sam video da su vaši ljudi napravili mnogo veću štetu na Kosovu za vreme rata. Međutim, ono šta je važnije je to da ste vi i vaša Vlada, vaše vojne snage, počeli da prisiljavate ljude da odlaze sa

Kosova mnogo pre nego što je uopšte došlo do razgovora o NATO bombardovanju. Niko nije želeo, 1. januara, kada sam ja preuzeo položaj predsedavajućeg OEBS-a, setićete se da sam ja na tom prvom sastanku koji smo imali, čak i na sastanku pre toga, 1998. godine, da sam ja nastojao da se Jugoslavija vrati u okvir OEBS-a. Mislio sam da ću to postići kroz saradnju sa vama. Smatrao sam da ćete vi saradivati sa OEBS-om na osnovu sporazuma koji je potpisao vaš ministar inostranih poslova i profesor Geremek u oktobru 1999. godine. Izvinjavam se, 1998. godine. I to je bila osnova. I onda smo videli da vi ne ispunjavate svoje obaveze, da vaši ljudi teraju stanovništvo da napušta Kosovo i da ste stvorili situaciju za koju mi nismo mogli biti odgovorni. Nismo mogli da dozvolimo situaciju u kojoj međunarodna zajednica stoji pasivno i gleda kako se događaju zverstva. Uz dopuštenje časnog Suda, to je ono što ste vi želeli, gospodine Miloševiću. Vi ste hteli jedan mali rat, mali sukob, koji bi stalno tinjao, a vi biste onda, na svakom našem sastanku pravili sitne ustupke, tako da bi taj sukob trajao u pozadini, u drugom planu, kako se to već kaže, a vi biste onda, na taj način, mogli da ostanete na vlasti. I iznenadili ste se kada to više nije bilo moguće.

SUDIJA MEJ: U redu. Molim da se sada tekst skine sa grafoskopa i vrati optuženom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je većina izvora, uključujući i vaše izvore, u to vreme konstatovala da su najveći broj kršenja primirja, to jest prekida vatre, napada i zločina koji su se događali, činili pripadnici OVK, a da su vojska i policija Jugoslavije isključivo reagovala na napade OVK? Da li vam je to poznato?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne, časni Sude, nije mi poznato da su počinio većine ovakvih dela bili pripadnici OVK.

SUDIJA MEJ: Ako je to tako, ako izvori to potvrđuju, kao što optuženi navodi, to je nešto šta će ovo Pretresno veće morati da utvrdi. Ja sam vas prekinuo, gospodine Volebek.

SVEDOK VOLEBEK: U redu je, časni Sude. Ono što sam ja hteo da kažem je da je ovo bilo pominjano u nekoliko razgovora koje sam imao sa gospodinom Miloševićem, a bojim se da nemam pristup svim svojim beleškama i izveštajima. Neke od njih imam ovde i, ako želite, mogu da prođem kroz njih. Sećam se jednog sastanka, mislim da je to moralo biti 11. januara ili možda kasnije u januaru, gospodin Milošević i gospodin Jovanović, ministar inostranih poslova, sastavili su jedan dugačak spisak dela za koje su mislili da su ih počinili pripadnici OVK, ali sam i ja imao isti takav spisak. Ne znam koji je spisak bio duži, ali sam i ja imao jedan poduži spisak zverstava i incidenata koje su počinile jugoslovenske snage. Ali se sećam da je u svakom razgovoru gospodin Milošević iznosio ono šta je upravo sada rekao, ali moguće je da časni Sud izvrši uvid u različite izveštaje OEBS-a. I ako želite da brojite svaki pojedinačni incident, možete, ali ne mislim da je to, kako ja to vidim, slažem se da je na časnom Sudu da donese odluku, ali kako sam ja to u to vreme doživljavao, to nije bila poenta. Poenta je da se ljudi na Kosovu nisu osećali bezbedno. Oni su bili izloženi zverstvima. Ljudi na Kosovu su bili prisiljeni da odatle odu. Pošto je gospodin Milošević u to vreme bio predsednik, njegovi ljudi su bili ti koji su bili zaduženi za sve to. On je bio odgovoran i za nedostatak sigurnosti svog sopstvenog naroda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. A da li su vam poznata zverstva OVK u kojima su stradali i Srbi i Albanci i pripadnici drugih nacionalnosti na Kosovu, tokom cele 1998. i početkom 1999. godine, kao i to da je došlo do intenziviranja tih zverstava, napada, ubistava, kidnapovanja itd, od strane OVK u celom tom periodu? Da li vam je to bilo poznato ili nije?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, kada kažete "ta zverstva", mislim da niste jako konkretni. Istina je da ja znam za neke incidente i mi smo, KVM i OEBS, te incidente ozbiljno shvatili i o njima razgovarali sa kosovskim Albancima i ti su incidenti onda osuđeni. Vi, gospodine Miloševiću, pokušavate da na neki način kažete da smo mi bili pristrasni, ili jednostrani. Ja se tome protivim. Ja apsolutno nisam bio jednostran. Mi smo

želeli da stvorimo, odnosno da omogućimo postojanje multietničkog Kosova. Sećate se da sam ja u više navrata rekao da ja ne želim nezavisno Kosovo. Moj cilj nije bio da stvorim novu državu u Evropi. Međutim, bili smo suočeni sa situacijom u kojoj su ljudi bili proganjeni, ja bih to tako rekao, proganjeni od strane onoga što je trebalo da bude njihove vlastita vlada, a nama je to bilo neprihvatljivo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, gospodine Volebek. Jutros ste rekli da sam se ja zalagao za Kosovo kao multietničku zajednicu. Da li je to tačno ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da nisam rekao da ste se vi zalagali, da ste vi radili na tome, rekao sam da ste vi to rekli, verbalno, a u tome je velika razlika. Vi nikada niste bili za rat, vi ste uvek govorili o miru i o nacionalnostima, ali to ne znači da ste vi i radili na tome da se postigne mir jer svi vaši potezi, sve vaše akcije, kao što sam vam u više navrata rekao, išli su u smeru suprotnom od mira i multinacionalog Kosova, jer je jedan veliki deo stanovništva Kosova odlazio odatle. Ja sad ne znam tačne brojeve, ali mislim da je nekoliko stotina hiljada Albanaca pobešlo sa Kosova. Prema tome, ne radi se o tome šta ste vi rekli, već o tome šta ste vi uradili, a za mene je to velika razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali valjda ćemo se složiti da je taj talas izbeglica sa Kosova počeo posle bombardovanja, gospodine Volebek. Je li tako?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Nije tako, gospodine Miloševiću. Veliki broj izbeglica napustio je svoje kuće daleko pre nego što je počelo bombardovanje i kao što sam ja već jutros rekao, niko od izbeglica koje sam ja sreo na granici između Kosova i Albanije nije mi rekao da beži zbog bombardovanja. Oni su, svi do jednog, rekli da beže zato jer su naoružani Srbi, vojnici ili neke druge grupe, zauzeli njihove kuće. Neki od njih su tvrdili da je taj njihov egzodus organizovan, ja to ne mogu da proverim, ali tako je rečeno. Ali, kao što sam već rekao, niko nije rekao da beži zbog bombardovanja, već da beže zbog srpskih akcija na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Svi znamo šta su oni govorili. Ali kad ja nešto kažem, onda to možda nije tačno, ali ako oni nešto kažu, onda je to tačno. Jeste li to hteli da kažete, gospodine Volebek?

SUDIJA MEJ: Ovo je samo komentar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, te izbeglice o kojima govorite, sami ste rekli jutros da ste videli izbeglice posle početka bombardovanja i to i na makedonskoj i na albanskoj granici. Da li je to tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, molim vas, kad govorite o onim interno raseljenim licima, o ljudima koji su napuštali svoje domove da bi izbegli sukobe između naše policije i vojske, s jedne strane i OVK sa druge strane, da li se to, na neki način, odnosi i na ono šta ste jutros rekli, a rekli ste, ja sam ovde zapisao: "Lokalno stanovništvo je bilo između dve sukobljene strane: vojske i OVK". Je l' tako? Zar nije onda logično da, iz mesta u kojima OVK provocira i započinje napade, na koje vojska ili policija odgovoraju, civilno stanovništvo beži da ne bi bilo izloženo posledicama takvih sukoba?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da se ova pitanja prilično ponavljaju. Ali da, bilo je slučajeva kada je dolazilo do sukoba između OVK i vojske, koliko znam, naravno, ja nisam bio na licu mesta, nisam to lično video, ali sam dobio izveštaj od KVM o sukobima između OVK i srpske vojske i policije i rečeno mi je da su neki civili zbog toga morali da napuste svoje kuće. Međutim, to nije bio slučaj za vreme bombardovanja. Ako mi, časni Sude, dozvolite da napravim kratku digresiju, meni se čini da optuženi pokušava da implicira da izbeglice nisu govorile istinu kad sam ih ja video, kada su odlazile sa Kosova. Možda da bi stvorio bolji utisak. Ja sam se zadesio krajem 1999. godine u Čečeniji (Chechnya), bio sam u blizini Groznog (Grozny) koji je bio opkoljen ruskim snagama...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, gospodine Volebek, nemamo vremena. Moje vreme je ograničeno...

SUDIJA MEJ: Imamo to na umu. Dozvolite svedoku da objasni. On želi nešto da objasni. Dozvolite mu to.

SVEDOK VOLEBEK: Ja ću da budem što je moguće kraći. Dakle, bio sam opkoljen ruskom vojskom i izbeglice su izlazile iz Groznog. Oni su znali da je tamo ruska vojska, međutim bili su veoma ljuti na Ruse i govorili su nam kako ti ruski koridori nisu sigurni, kako su bili napadani i kako pate. Da je bombardovanje NATO-a bio razlog bežanja tih izbeglica sa Kosova, oni bi se meni obratili. Rekli bi mi u lice da sam ja za to odgovoran. Oni su izgubili sve šta su imali i za njih nije bilo nikakve koristi u tome da budu ljubazni prema meni. Prema tome, gospodine Miloševiću, mislim da je veoma važno da ne pokušavate da umanjite vrednost iskaza ovih izbeglica jer su oni svi bili jednoglasni u iskazu da su Kosovo napuštali zbog vaših akcija na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sa koliko ste izbeglica razgovarali toga dana, gospodine Volebek?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja ne mogu da vam kažem broj, gospodine Miloševiću, mislim da broj sam po sebi nije ni važan. Ja sam ih video na hiljade. Mogao sam odabrati koga god sam hteo, mogao sam tamo ostati koliko god sam hteo. Niko me nije sprečavao u izboru sa kim ću da razgovaram. U svakom slučaju, razgovarao sam sa dovoljno njih da bih bio uveren da su govorili istinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitao sam vas sa koliko ste izbeglica razgovarali da biste mogli da utvrdite jednu takvu krupnu istinu? Od stotina hiljada, pardon, desetina hiljada izbeglica, koje tvrdite da ste videli toga dana.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Nisam rekao desetina hiljada, rekao sam nekoliko hiljada. To je prvo. A, drugo, osim ljudi sa kojima sam ja razgovarao, naše osoblje je razgovaralo sa mnogim drugim ljudima. Pripadnici OEBS-a su razgovarali sa svakom

izbeglicom koja je prešla tu granicu. Ja, dakle, nisam razgovarao sa njima lično, ali rekao sam vam da smo mi uzeli imena, adrese i registarske tablice koje ste vi uklonili kako bi tim ljudima oduzeli identitet, a mi smo im vratili identitet. Dakle, predstavnici OEBS-a su razgovarali sa svim ljudima koji su prešli taj pogranični prelaz.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ne bih nepotrebno trošio vreme, samo bih vam rekao da sam upravo citirao beleške sa zvaničnih sastanaka, kao što je, na primer, sastanak sa Robinom Kukom (Robin Cook) u Londonu (London), održanog u proleće 1999. godine, u kojima se jasno i decidno tvrdi da je većinu incidenata inicirala OVK. A tu su i drugi izvori, osim britanskih, koji o tome govore. Da li ste svesni toga?

SUDIJA MEJ: Čuli ste šta je svedok odgovorio na to. I da ga sad ponovo pitamo o sastancima na kojima on nije bio prisutan, to nema smisla. On je dao svoj iskaz o tome šta je znao o OVK.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Napisali ste u svojoj izjavi, dozvolite da vam pročitam: "Nije bilo sumnje u to da je predsedniku Miloševiću bilo izuzetno važno da Kosovo ostane u Srbiji. To smo osećali sve vreme". I tako dalje i tako dalje. Kažete da sam vam davao na poklon knjige o Kosovu kako bih vam dokazao da Kosovo pripada Srbiji, o pravoslavnim crkvama na Kosovu i o tome da je Kosovo kolevka srpske kulture. "Mislim da je to bilo njegovo lično mišljenje, u koje je bio duboko i iskreno uveren". Malopre ste rekli da sam govorio o tome da li Kosovo treba da bude multietničko ili ne. Sad mi recite, molim vas, da li vi smatrate da je Kosovo deo Srbije? Jer mi nije jasno šta vi, u stvari, želite da kažete.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, nisam siguran da je ovo pitanje relevantno.

SUDIJA MEJ: Ali možda nam možete pomoći ako nam kažete kakav je bio vaš stav u vreme kad ste pregovarali sa gospodinom Miloševićem.

SVEDOK VOLEBEK: Časni sude, sigurno znate da je Kosovo imalo različit status i različitu autonomiju tokom godina. Za mene nije bilo nikakve sumnje da moramo da nastojimo da Kosovo bude deo Jugoslavije, ali Ustav Kosova se nekoliko puta menjao tokom poslednjih godina ili decenija. I postojalo je neslaganje između Vlade u Beogradu i vođa kosovskih Albanaca u vezi sa tim da li je Kosovo deo Srbije kao takve, jer, kao što znate, SRJ je bila sačinjena od nekoliko republika. Ja sam tada zaključio da je veoma važno da ja kažem da ne želim da delim Saveznu Republiku Jugoslaviju, da ne želim nezavisnu republiku Kosovo. Međutim, položaj Kosova unutar SRJ je pitanje koje sam ja ostavio u nekoj meri otvorenim i smatrao sam da je Kosovo moglo da imati veću autonomiju nego što je imalo u tom trenutku. Moram da priznam da nisam prostudirao Ustav SRJ ili Srbije u poslednje vreme. Međutim, ako sam dobro razumeo, poslednji Ustav je utvrdio da je Kosovo deo Srbije, što su vođe kosovskih Albanaca osporile.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate, gospodine Volebek, da je po svim Ustavima, od kad postoji autonomna pokrajina, znači od posle Drugog svetskog rata pa do dana važećeg Ustava, Kosovo uvek bilo deo Srbije. A naravno i pre Drugog svetskog rata, da je Kosovo bilo deo Srbije. Da li ste toga svesni?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, nisam siguran šta to znači. Čak i ukoliko, časni Sude, prihvatimo to da je Kosovo integralni deo Srbije, postojalo je više međunarodnih sporazuma koji su stanovništvu Kosova davali pravo da se služe vlastitim jezikom, da imaju i dalje svoje vlastite kulturne aktivnosti, da imaju svoje škole, fakultete i to je ono što im je oduzeto. Čak i ako je neka pokrajina integralni deo vaše zemlje, to predsedniku te zemlje ne dozvoljava da u tom delu zemlje sprovodi zverstva nad stanovništvom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vi smatrate da je u nekoj fazi Albancima na Kosovu oduzeto pravo da upotrebljavaju svoj jezik, da razvijaju svoju kulturu, da izdaju svoje novine, i tako dalje? Možete li mi, molim vas, reći u kojoj je fazi to pravo bilo oduzeto

Albancima na Kosovu? Kad su bili lišeni tog prava i da li im je to pravo ikad bilo oduzeto?

SUDIJA MEJ: Mislim da se sada udaljavamo od iskaza ovog svedoka. On govori o 1999. godini. Govori i o sastanku sa vama 1993. godine, ako želite da mu postavite pitanje u vezi toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću da ga pitam o bilo čemu u okviru ovog veoma kratkog vremena koje ste mi dali za ispitivanje. Ovo su sve važna pitanja, gospodine Mej. Pošto vi kažete da im je nešto oduzeto, da li ste ikad od Drugog svetskog rata do 1999. godine, ili u vreme kad ste se vi bavili pitanjima Jugoslavije, da li je ikad Albancima na Kosovu bilo oduzeto pravo da se služe svojim jezikom, da imaju svoje institucije, da imaju svoje novine, listove, kulturna društva, i tako dalje i da se u svim oficijelnim komunikacijama služe svojim jezikom?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, dozvolite mi da govorim o mom periodu, ako tako mogu da nazovem 1999. godinu. Nema sumnje da je to tada bio glavni razlog sukoba. Kosovski Albanci su osećali da im je uskraćeno pravo da se koriste svojim jezikom, da im je uskraćeno pravo da imaju svoj vlastiti obrazovni sistem i to je bilo jedno od glavnih pitanja o kojima sam ja razgovarao sa gospodinom Rugovom. I nema sumnje, časni Sude, da je zbog stava koji je zauzeo gospodin Milošević došlo do radikalizacije kosovskih Albanaca. Sa gospodinom Rugovom sam se prvi put sastao, čini mi se, u aprilu 1998. godine, otprilike u isto vreme kad sam imao i prvi sastanak sa gospodinom Miloševićem, kad sam bio ministar inostranih poslova. Kad sam se ponovo sastao sa gospodinom Rugovom 1999. godine, video sam da je došlo do promene u njegovom stavu u periodu između tog sastanka i vremena kad sam ga prvi put sreo, upravo zbog pogoršavanja situacije i pritiska kome je bio izložen. Tada, 1999. godine, on nije više bio onako predusretljiv i otvoren, kako da kažem, umeren, kao 1998. godine, upravo zbog aktivnosti gospodina Miloševića i njegove Vlade.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi onda, pošto je očigledno da nemamo vremena da utvrđujemo tu vrstu činjenica, da li je uopšte moguće, posle jednog takvog presedana koji je napravljen, da je NATO praktično upravljao OEBS-om, da ta organizacija može imati ikakvog kredibiliteta?

SUDIJA MEJ: Nema potrebe da odgovorite na ovo pitanje. Izneti je tvrdnja da je NATO rukovodio OEBS-om.

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, uz dužno poštovanje, to je besmislica. Ja sam u to vreme bio ministar spoljnih poslova zemlje članice NATO pakta, ali sam sarađivao sa svim članicama, ukupno 53 države članice, kao što znate, OEBS je organizacija koja radi na bazi konsenzusa. To znači da treba da se postigne dogovor o svakoj preduzetoj akciji i svakom stavu koji treba zauzeti. A jedan od mojih najbližih saradnika, ili da kažem savetnika, bio je ruski ministar inostranih poslova, Igor Ivanov (Igor Ivanov). Sa njim sam se puno konsultovao jer smo znali, to jest nadali se da Rusija (Russia) ima određeni uticaj na vlasti u Beogradu. Možda nisu imali toliki uticaj kakav smo mi pretpostavljali ili očekivali, ali smo u svakom slučaju sa njima tesno sarađivali. Tako da je tvrdnja da je NATO upravljao OEBS-om, kao što sam već rekao, uz dužno poštovanje, časni Sude, besmislica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a šta je sa idejama, da izađemo iz sfere neposrednog rukovođenja u striktnom smislu. Da li su ideje i principi evropske bezbednosti i saradnje mogli biti više kompromitovani nego što su bili kompromitovani činjenicom da je ta organizacija odigrala ulogu u bombardovanju dela evropske teritorije i na taj način bila saučesnik u zločinu počinjenom nad jednom evropskom zemljom?

SUDIJA MEJ: Tu temu smo već obradili. Ovo, kao što dobro znate, nije mesto za držanje političkih govora. Koje je vaše sledeće pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. S obzirom da sada živite u SAD kao ambasador Norveške, da li ste, možda, imali prilike da se upoznate sa stavom jednog veoma uglednog Amerikanca koji glasi: "Napad na Jugoslaviju predstavlja..." "

SUDIJA MEJ: Ako ćemo sada ponovo da slušamo stavove raznih novinara, mislim da nema smisla u to da se upuštamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas, gospodine Mej, ovo nije pogled "raznih novinara", ovo je napisani i objavljeni stav Voltera Džej Roklera (Walter J. Rockler), koji je bio nirnberški tužilac, čuveni Amerikanac, humanista i pravnik.

SUDIJA MEJ: Dobro, dobro, znači to nije stav novinara, nego stav tužioca iz Nirnberga (Nuremberg). Ali, uz dužno poštovanje, to je jednako irelevantno za ovo suđenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ali ja bih želeo da čujem odgovor gospodina Volebeka...

SUDIJA MEJ: I mišljenje gospodina Volebeka o mišljenju tužioca iz Nirnberga je, takođe, irelevantno. Pitajte ga nešto o njegovom iskazu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa ovo se direktno odnosi na suštinu njegovog iskaza o ulozi NATO pakta, gospodine Mej i ne razumem zašto vam toliko smeta kada je u pitanju nekoliko sekundi samo. Reč je o 20 reči, ne više. On kaže: "Napad na Jugoslaviju predstavlja..." "

SUDIJA MEJ: Ako želite da iznesete neku tvrdnju o ulozi NATO-a, to može, ali ga ne možete pitati o stavovima drugih ljudi, jer to su, ipak, samo stavovi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja ću to da preuzmem kao svoje mišljenje, pa ću ga pitati da li se slaže sa mojim mišljenjem.

jem: "Napad na Jugoslaviju predstavlja najgoru međunarodnu agresiju otkako su nacisti..." "

SUDIJA MEJ: Ne, to je irelevantno. Kao što veoma dobro znate, gospodine Miloševiću, to je pitanje o kome će ovo Pretresno veće morati da donese odluku. Pogledi ovog svedoka, baš kao i pogledi gospodina Roklera na tu temu su potpuno irelevantni. A, sada, imate li pitanja o iskazu ovog svedoka ili ne? Ako nemate više pitanja, onda ćemo da završimo ovo unakrsno ispitivanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja imam vrlo mnogo pitanja, kao što znate, gospodine Mej i ja ću da nastavim sa svojim unakrsnim ispitivanjem, ali vas ne interesuju mišljenja drugih ljudi, to je meni jasno. Ne znam da li vas uopšte interesuju mišljenja građana Norveške, a posebno omladine ili građana evropskih zemalja koji uopšte ne dele...

SUDIJA MEJ: Ne, mišljenje omladine je, takođe, potpuno irelevantno. Hajde da se vratimo na pitanja o iskazu ovog svedoka. On je svedočio o sastancima sa vama i ako imate neka pitanja o tome, postavite ih, pogotovo ako želite da osporite njegov iskaz o tim sastancima. To morate direktno da iznesete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, dozvolite da postavljam pitanja koja ja smatram prigodnim, a naravno da ću osporiti mnogo toga šta je ovde rečeno. Međutim, uopšte ne sumnjam da će on vas lako ubediti, ali mislim da ni građane svoje zemlje ne može da ubedi u svoje tvrdnje u vezi uloge NATO pakta.

SUDIJA MEJ: Ako imate pitanje, postavite ga i prestanite da držite govore.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Da nastavimo sa ovim, samo kratko. Pošto ste se trudili, dakle, da me ubedite da nastavimo sa pregovorima i da se omogući prisustvo međunarodne zajednice, da li ste pod tim podrazumevali isključivo prisustvo

vojnih snaga koje predvodi NATO i koje su pod komandom NATO pakta? Jeste li samo to imali na umu kad ste koristili termin "međunarodno prisustvo"?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja, mi smo razgovarali, na primer i sa Rusijom o tome da i Rusija učestvuje u toj vojnoj prisutnosti. Kao što znate, časni Sude, Rusija je takođe učestvovala u razgovorima u Rambujeu, tako da bi osnova za vojno prisustvo bila upravo sporazum iz Rambujea.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, ja vas ne pitam o nečijem simboličnom učešću, nego vas pitam sasvim direktno, kad ste govorili o međunarodnom prisustvu, da li ste pod tim podrazumevali isključivo vojne snage koje predvodi NATO i kojima komanduje NATO? Da ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, teško je odgovoriti gospodinu Miloševiću. Za mene to nije ništa novo jer je on... Gospodine Miloševiću, to je ono šta smo stalno radili kada smo razgovarali. Ja sam jasno rekao da sam mislio na nešto više od prisutnosti NATO-a i vi ste me čuli, a onda počinjete da iskrivljujete moje reči ili da interpretirate ono šta sam ja rekao. I, da, jesam, rekao sam da sam mislio na nešto šire od samog NATO pakta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, nešto pod komandom UN ili OEBS, a ne pod komandom NATO pakta. Je li to ono šta tvrdite?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, zbog činjenice da ste se vi ponašali onako kako ste se ponašali, mi nika-da nismo došli do faze u razgovorima kad bismo mogli diskutovati o načinu na koji bi se to organizovalo. Da ste vi bili voljni da učestvujete u pregovorima, o tome se moglo dogovoriti, a samim tim se mogao izbeći rat i sve patnje koje je narod podneo. Mi smo želeli da svaka potencijalna akcija bude preduzeta pod pokroviteljstvom UN i OEBS. Ali, isto tako, znali smo da OEBS nije vojna organizacija i morali smo da pozovemo druge da nam pomognu u ostvarenju onoga šta je trebalo da se uradi. I ta vojna pomoć bi

verovatno imala snažnu komponentu NATO, ali ne bi bila isključivo NATO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I ne bi bila pod komandom NATO i ne bi je predvodio NATO. Je l' to tvrdite?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da nije relevantno debatovati o onome šta je moglo da bude. Mi ovde sada govorimo, to jest ja iznosim svoje svedočenje o onome šta se dogodilo, a ne o tome šta bi se možda dogodilo u drugačijoj situaciji.

SUDIJA MEJ: Samo da bismo shvatili vaš stav o ovome, recite nam, kad ste razgovarali sa optuženim o prisustvu vojnih snaga, da li ste mu jasno predočili da se ste na umu imali nešto više od samog NATO pakta?

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, moram da priznam da se ne sećam svih detalja razgovora. Najpre, zato što sam imao više razgovora, a takođe i zbog toga što bih se ponekad zaneo jer bih se povremeno i naljutio, tako da se sada ne sećam svega šta sam rekao. Međutim, ono čega se sasvim dobro sećam je to da sam rekao i insistirao na tome da do te vojne prisutnosti mora doći na poziv Vlade Jugoslavije. Prema tome, gospodin Milošević bi imao ulogu u svemu tome. Mogao je da ima uvid u to koje bi vojne snage bili prisutne da je bio raspoložen da u svemu tome učestvuje i razgovara o tome sa nama. Međutim, o tome se nikada nije razgovaralo, jer je rekao da uopšte ne dolazi u obzir bilo kakva strana vojna prisutnost. On nije pominjao NATO, on je govorio o stranoj vojnoj prisutnosti. Prema tome, ja nikada nisam mislio, nikad nisam imao prilike sa njim da razgovaram o tome da li je to trebalo da bude NATO ili nešto drugo, iz prostog razlog jer je sama ideja o vojnom prisustvu za njega bila neprihvatljiva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, da li vam je poznato, na primer, 28. februara, iz Rambujea je izveštavala ruska agencija "Itar-Tas" (Itar-Tass) da Kontakt grupa može ponuditi kao

kompromis jednu opciju prema kojoj bi učestvovala UN, OEBS, i tako dalje, a pominju se i druge zastave, a ne samo NATO, i da je agencija "Frans Pres" (France Press) rekla da je srpska delegacija tog istog dana insistirala da prisustvo mirovnih trupa treba rešiti tako da one budu odgovorne OEBS-u ili UN (United Nations), i tako dalje? Da li vam je to poznato?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne, ne sećam se da je "Itar-Tas" dao takav izveštaj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, u redu. Pošto je ovo sve sadržano u dokumentaciji i ne može biti osporavano, da li se sećate, s tim u vezi, izjave Madlen Olbrajt (Madeleine Albright), sledećeg dana, u kojoj ona kaže: "Ne prihvatamo ništa osim snaga koje će biti rukovođenje NATO paktom. Stav Sjedinjenih Država je da to moraju biti snage predvođene NATO paktom. To je osnova našeg učešća u celoj toj stvari". A onda je, dva dana kasnije, ponovila tu poziciju na konferenciji za štampu, citiram je ponovo: "Ranije je postavljeno pitanje, kada smo bili svi zajedno, da li bi te snage mogle biti nešto drugo, a ne snage koje će voditi NATO pakt. Pa, ja vam mogu jasno i glasno reći da iz perspektive Sjedinjenih Država, to nije moguće, apsolutno nije moguće, to moraju biti snage pod vođstvom NATO pakta".

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. U čemu je relevantnost ovih izjava za svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Relevantnost je u tome da se ovde govori o nekim navodnim mirovnim operacijama, a u suštini se govori o NATO okupaciji Kosova. Prema sporazumu o implementaciji, to bi bila praktično i NATO okupacija cele Jugoslavije. Da li je to tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da ovo nije relevantno pitanje, ali, u svakom slučaju, nije bilo govora o okupaciji. Kao što sam ranije rekao, ja sam insistirao na tome da to treba i mora biti po pozivu Vlade u Beogradu jer se ne može imati vojno prisustvo na terenu bez pristanka Vlade u Beogradu.

Ja ovo vidim, časni Sude, kao pokušaj optuženog da stvori novi slučaj ovde, a uz dužno poštovanje, mislim da je to van okvira moje pisane izjave.

SUDIJA MEJ: Dozvolite da mi sudim o tome.

SVEDOK VOLEBEK: U redu. Od sada ću da tražim vaše mišljenje, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Mi ćemo da odlučimo o tome šta je relevantno, a šta nije. Kao što vidite, optuženi samog sebe zastupa, tako da mu treba omogućiti malo prostora. U redu, gospodine Miloševiću, da li imate još pitanja koja se odnose na ovog svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne znam zašto mi stalno postavljate to pitanje, dali ste mi dva sata i iskoristiću ta dva kratka sata, gospodine Mej, za postavljanje pitanja. Da li vam je poznato, pošto je Norveška članica NATO pakta od početka, dakle, iako ste nastojali da igrate ulogu neutralne zemlje, vi to niste mogli biti kao članica NATO pakta? Od 1994. godine do 1999. godine Pentagonov (Pentagon)...

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Mislim da smo dovoljno čuli u vezi sa temom uloge NATO pakta, tako da ću da zaustavim postavljanje pitanja u vezi sa tim. Svedok o tome odgovara već više od sata. Niste mu još postavili pitanja o sastancima koje ste imali sa njim, tako da predlažem da to uradite u narednih sat jer je njegov iskaz bio, u stvari, o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, gospodin Volebek je ovde u svom iskazu rekao da je on kao ministar spoljnih poslova Norveške bio uključen i angažovan u aktivnosti NATO pakta, čiji je Norveška član i mislim da imam pravo...

SUDIJA MEJ: Vi imate pravo da svedoku postavljate pitanja na ovu temu, kao što ste radili poslednjih sat vremena, ali nemate

pravo da zloupotrebjavate sam proces kao i vreme Suda tako što se neprestano vraćate na iste teme i na taj način pokušavate da pridobijete poene. Od sad vaše unakrsno ispitivanje treba da se bavi drugim temama, a ne NATO paktom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ovde ima samo jedna tema, a to je zločin nad Jugoslavijom i pokušaj da se taj zločin pokrije izbegavanjem...

SUDIJA MEJ: Vi ste ovde da postavljate svedoku pitanja, a ne da držite govore. Ako nemate više pitanja, smatraćemo ovo unakrsno ispitivanje završenim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mogu li ja, molim vas, da postavim pitanje, gospodine Mej?

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li vam je kao ministru bio poznat taj stav koji glasi: "Od suštinske je važnosti održati NATO kao primarni..."

SUDIJA MEJ: Ja sam odlučio da je to irelevantno i da se time gubi vreme. Ostavite temu NATO pakta i pređite na nešto drugo. Time ste se bavili već jedan sat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato, gospodine Volebek, ono što je napisao Džordž Keni (George Kenney) koji je bio...

SUDIJA MEJ: Ko je bio gospodin Keni? Zaboravio sam. Mislim da je pominjan ranije. Da li je on novinar? Možda grešim. Da, da izvinjavam se, on je američki diplomata, ali neću vam dozvoliti da postavljate pitanja kojima svedoka pitate o mišljenjima drugih ljudi. Ta mišljenja su potpuno irelevantna za ovo Pretresno veće, te bi, prema tome i odgovor svedoka takođe bio irelevantan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja ovde imam činjenice, a ova činjenica posebno ukazuje na prirodu tih takozvanih pregovora u Rambujeu, jer ovaj američki zvaničnik kaže: "Mi smo namerno granicu postavili previsoko da bi se Srbi povinovali."

SUDIJA MEJ: Da rasčistimo jednu stvar pre nego što se pozabavimo tim pitanjem: Da li ste...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A to je bilo potvrđeno i preneto...

SUDIJA MEJ: Da li ste imali ikakve veze sa pregovorima u Rambujeu?

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, kao predsedavajući OEBS-a u to vreme, ja sam prisustvovao nekim sastancima kao posmatrač. Kao što znate, učestvovao sam u radu Kontakt grupe, u svom tadašnjem svojstvu po pozivu, tako da sam učestvovao na dva, tri sastanka, ako se dobro sećam, nekoliko sastanaka u Rambujeu i onda još na jednom posle prekida. Međutim, časni Sude, pošto gospodin Milošević o ovome govori kao o nečemu što mu je bilo nametnuto, želim da kažem, uz vaše dopuštenje, da je sve do prekida pregovora srpska delegacija aktivno učestvovala u pregovorima i bila je deo svih sporazuma do kojih se do tada došlo. Tako da nije u redu predstavljati to kao nešto što je bilo nametnuto. Oni su se kasnije predomislili i rekli su da više ne pristaju na to, ali na mom sastanku sa gospodinom Miloševićem, mislim da je to bilo 1. marta, tokom tog prekida, mi smo razgovorali o sporazumu u Rambujeu i on se od toga, kao što i sad radi, distancirao. Ja moram da ga podsetim sada da je njegova delegacija aktivno učestvovala u tim pregovorima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja upravo to tvrdim. I to učestvovala sa dobrom voljom, gospodine Volebek. Učestvovala u pregovorima i prihvatala politička rešenja, ali ne i okupaciju Jugoslavije, gospodine Volebek. Da li je to, po vašem mišljenju, tačno ili ne?

SUDIJA MEJ: Na ovo pitanje ne morate da odgovorite, osim ako ne želite.

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, nisam sasvim siguran, ali da, srpska delegacija jeste učestvovala u pregovorima. Ja sam smatrao da je došlo do promene u njihovom stavu nakon prekida. Sve vreme je za nas iz OEBS-a bilo jako važno da dođe do vojnog prisustva upravo zbog ranijih aktivnosti gospodina Miloševića. Ja sam shvatio da ne bih mogao ponovo da budem odgovoran za novu civilnu misiju bez vojnog prisustva koje bi podržavalo tu misiju. Otvoreno govoreći, časni Sude, tako sam se osećao zbog činjenice da nisam verovao gospodinu Miloševiću. Nisam verovao da će se povinovati. Nije se povinovao sporazumu koji smo sklopili u oktobru 1998. godine, pa zašto bi poštovao novi sporazum? Ja nisam mogao da budem odgovoran za boravak civilne misije tamo, već sam znao da neće moći da ispunjavaju svoj zadatak na terenu. Prvo, to bi bilo glupo, ne, prva stvar je to da ne bi bili u stanju da pomognu narodu, a drugo, bilo bi jako glupo. I zbog toga smo smatrali vojno prisustvo neophodnim, da nam pomognu u obavljanju mandata koji smo, kao OEBS, imali da obavimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto se vi pozivate, gospodine Volebek, na izveštaje vaše misije i na ocene ljudi iz verifikacione misije, da li vam je poznata ocena ambasadora, vašeg kolege, francuskog ambasadora Gabrijela Kelera (Gabriel Keller), koji je bio zamenik šefa misije? Autentičnost ovih dokumenata se može proveriti, naravno. Kada vam pročitam njegove stavove, reći ćete mi da li se oni podudaraju sa onim šta vi iznosite kao mišljenje i stav misije. On kaže: "Pravičnost misije je bila dovedena u pitanje od samog početka i nikada nismo uspeli da popravimo taj utisak. Posle nekoliko nedelja našeg prisustva tamo, opšta slika KVM i OEBS-a je bila da su oni antisrpski, proalbanski i proNATO i ništa nije učinjeno da se taj utisak popravi". A onda kaže i sledeće: "OVK nikada nije pokušala u celini da učestvuje u poboljšanju situacije na terenu. Svako povlačenje od strane jugoslovenske vojske ili srpske policije je praćeno napredovanjem njihovih snaga, što je

druga strana, naravno, smatrala kršenjem prekida vatre. Prisustvo OEBS-a je prisililo državne snage na veći stepen samokontrole, bar na početku misije, a OVK je to iskoristila da bi konsolidovala svoje položaje svuda i nastavila da krijumčari oružje iz Albanije, otima i ubija ljude i civile i vojna lica, Albance i Srbe, podjednako". Da li vam je to poznato, gospodine Volebek? Da li vam ova mišljenja, dakle ne nekih novinara ili nekih autsajdera, nego ljudi iz samog vrha vaših redova, nešto znače?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, ja se ne sećam te izjave, ali, naravno, nemam nikakvog razloga da sumnjam da je to gospodin Milošević tačno citirao. Međutim, molim vas da mi dozvolite da izrazim svoje neslaganje sa ambasadorom Kelerom. Ja sam bio predsedavajući misije OEBS-a, a ne ambasador Keler. On je bio zamenik šefa KVM koja je bila pod kontrolom OEBS-a i ja sam se zaista trudio da budem praveden i da i jednu i drugu stranu tretiram na isti način. I stalno sam ponavljao, ako se sećate, gospodine Miloševiću i ako ćete biti poštenu u ovome, da sam ja nekoliko puta rekao da mi želimo sa vama da saradjujemo. Mi smo hteli da se Jugoslavija ponovo uključi u OEBS. Nismo hteli da vas isključimo, niti da na metu stavimo Jugoslaviju ili srpsko stanovništvo. I kad se radilo o zverstvima, incidentima koje je počinila OVK, ili kada je o tome bilo izveštaja, mi smo se njima bavili. To nismo prihvatili. Na terenu su se događale stvari koje su bile daleko od savršenog, uveren sam da je tako. Ali, to nije poenta ovde, ako dopuštate, časni Sude. Najveći egzodus stanovništva i najveća zverstva nad stanovništvom su se, u stvari, gospodine Miloševiću, dogodila nakon povlačenja KVM. Vi ste tada mogli da pokažete da ste pravi vođa i da saradjujete sa ljudima. Imali ste sve mogućnosti. Vi ste bili glavnokomandujući, ali vi to niste uradili. Vi ste onda uradili sve ono šta ste nameravali i ono šta je upravo bio razlog zbog koga smo mi morali da reagujemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li shvatate kontradikciju koju ste izgovorili u jednoj jedinoj rečenici, da su se zverstva, znači ratna događanja, dogodila posle povlačenja KVM? To znači da se sve to događalo nakon što je počeo rat i sukobi, a OVK započela

svoje operacije prethodno objavivši mobilizaciju na širokom frontu protiv jugoslovenskih snaga, dakle, sve se dogodilo upravo u to vreme, a vi okrivljujete jugoslovensku Vladu, odnosno mene, zbog toga što je delovanje OVK naišlo na reakciju jugoslovenskih snaga.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, čuli ste da sam više puta danas rekao da se sukob odvijao tokom dužeg vremenskog perioda. Ja nisam rekao da su se zverstva dešavala samo posle povlačenja KVM, ali rekao sam da je najveći deo, ili velika većina stanovništva proterana, isterana iz svojih domova tokom tog perioda. Ali to je postalo masovno u toku tih nekoliko meseci i nedelja i vi to znate. U to vreme sam ih imao ispred sebe i imao sam imena ljudi i mesta i datume, a ako Sud to želi, naravno da je moguće naći te izveštaje. Tako da, u stvari, vaša izjava nema veze sa situacijom na terenu, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Volebek, valjda se podrazumeva da su svi izveštaji koje je objavljivala verifikaciona misija dostavljeni i nama, jer su oni u izvesnoj meri javni dokumenti. Prema tome, zašto bi bilo spora o onome šta piše u izveštajima? A što se tiče vašeg nastupajućeg mandata na mestu predsednika OEBS-a 1999. godine, istina je da smo na sastanku 1998. godine razgovarali o tome da Jugoslavija treba konačno da dobije svoje sedište u OEBS-u koje joj je bilo nelegalno oduzeto. Sećate se, nadam se, da sam vam rekao i to da joj članstvo nije oduzeto 1999. godine nego početkom devedesetih godina, kako bi se omogućilo razbijanje Jugoslavije i da je OEBS koji funkcioniše, kako i vi kažete, na principu konsenzusa, doneo odluku bez konsenzusa, znači bez jugoslovenskog pristanka, da suspenduje članstvo Jugoslavije u OEBS-u? Siguran sam da se toga sećate.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, nisam siguran da li moram da odgovorim na ovo pitanje ponovo? Još jednom ću reći, rekao sam i to je gospodin Milošević tačno preneo, da sam želeo da se Jugoslavija vrati u OEBS, međutim, ono šta se desilo davno pre nego što sam ja postao predsedavajući OEBS-a, mislim da nije moja odgovornost. Ja sam radio na tome da se oni vrate,

na tome da treba da se povinuju uslovima. O tome smo razgovarali u aprilu 1998. godine kao i prvi put kada smo se sreli u januaru 1999. godine, to je bio moj cilj. Ali, časni Sude, ja sam tada video da gospodin Milošević nije bio spreman da ispuni preduslove za takvo članstvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Članstvo je nelegalno oduzeto pa da ne diskutujemo sad o ispunjenju uslova za članstvo Jugoslavije koja je bila jedna od osnivača OEBS-a? Vi ovde govorite o nekakvim zločinima o kojima ste sa mnom razgovarali, pa želim da vas podsetim da na sedmoj strani vaše izjave, bar kada je reč o srpskoj verziji, a pretpostavljam da je osoba koja je uzela izjavu stavila podnaslove, kaže: "Razgovori sa Slobodanom Miloševićem o ratnim zločinima na Kosovu". To je podnaslov, a onda vaše reči: "Ne sećam se da je to pitanje bilo tema koju smo pokrenuli". To vi kažete. Znači u vezi sa pitanjima koja vam je istražitelj postavljao, razgovori sa Miloševićem o ratnim zločinima na Kosovu. Vi kažete, a odnosi se na pitanja koja vam je postavio istražitelj u vezi razgovora sa Miloševićem o tim stvarima na Kosovu. Kažete da se ne sećate tema razgovora. To stoji u vašoj izjavi. "Ne mogu da se setim da je to pitanje bilo na dnevnom redu", to ste rekli. Ali, dozvolite mi da vas pitam, gospodine Volebek, da li vam se čini da ima previše mesta kojih se ne sećate i previše nejasnih objašnjenja u vašoj izjavi? Pogledajte tu istu stranu. Podnaslov je "Paravojne formacije". "Paravojne jedinice".

SUDIJA MEJ: Ako nameravate da postavljate pitanja o tome, onda svedoku treba da date kopiju njegove izjave.

TUŽILAC RAJNEFELD: Slažem se, časni Sude, imam ovde dve izjave svedoka i ne znamo o kojoj se izjavi radi, ali mi imamo kopiju i jedne i druge izjave, tako da molim sudskog poslužitelja da ih uruči gospodinu Volebeku tako da bi on mogao da dobije obe izjave.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Radi se o dugačkoj izjavi.

SUDIJA MEJ: U redu. Molim da se kopije izjava, takođe, dostavi Pretresnom veću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Uzeće nam mnogo vremena, gospodine Mej, nadam se da ćete to uzeti u obzir i produžiti vreme koje ste mi dali.

SUDIJA MEJ: Ako ćete da postavljate pitanja o izjavi, onda svedok mora da ima pravo da vidi izjavu, da vidi tačno šta vi pitate, a i nama su potrebne kopije da bismo mogli da pratimo.

TUŽILAC RAJNEFELD: Kada gospodin Milošević kaže dugačka izjava, da li on misli na izjavu od 16 strana koja je uzeta 8. januara 2002. godine?

SUDIJA MEJ: Da, pretpostavljam da je tako jer druga izjava ima osam strana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ova ima 16 strana.

SVEDOK VOLEBEK: Izvinjavam se, časni Sude, možete li da mi kažete na kojoj strani se to nalazi u engleskoj verziji?

SUDIJA MEJ: Da, valjda, moraćemo i mi to da nađemo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, to je izjava od 16 strana. U srpskoj verziji je na strani 7, ne znam da li je na engleskom na nekoj drugoj strani, nemam pred sobom englesku izjavu.

TUŽILAC RAJNEFELD: Na polovini strane 6 ima nešto napisano kurzivom, tu se kaže "Mišljenje Slobodana Miloševića o sukobu na Kosovu", da li je to taj deo?

SUDIJA MEJ: Da vidimo o čemu se radi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: "Razgovori sa Slobodanom Miloševićem o ratnim zločinima na Kosovu". To piše na strani 7, to je podnaslov, a pre toga "Sastanci sa Milutinovićem i Šajinovićem".

TUŽILAC RAJNEFELD: To je poslednji red na strani 7 odmah iznad potpisa. To je, u stvari, naslov tog pasusa, ali iza naslova nema teksta.

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači: "Razgovori sa Miloševićem o ratnim zločinima na Kosovu" i sledi odgovor, pročitacu celu rečenicu: "Ne sećam se da je to pitanje bilo tema koju smo dotakli". Je li to tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno, časni Sude. Ja nisam pokrenuo pitanje ratnih zločina kao takvo u svom razgovoru sa gospodinom Miloševićem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, onda. A recite mi, molim vas, pre toga stoje dva podnaslova gore, "Paravojne jedinice", paravojne formacije, paravojne jedinice. A tamo u paragrafu vi kažete: "Mislim da paravojne formacije nisu pominjane u razgovorima koje sam imao sa Slobodanom Miloševićem, ali smo bili svesni da one postoje i mislim da smo i sa njim, takođe, razgovarali o tom pitanju". Šta ja sada iz ovoga da zaključim, kada vi u jednoj rečenici kažete da mislite da niste sa mnom razgovarali o paravojnim formacijama pa onda da mislite da jeste. Verujete da smo razgovarali o tome. I, prema vašem sećanju, "on je tvrdio da ih ne koristi, i tako dalje." O čemu se tu radi, gospodine Volebek?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, optuženi zna da je na Kosovu bio jedan određeni broj grupa koje su bile aktivne pored redovne vojske, ali kada smo mi pokrenuli to pitanje u onoj meri u kojoj je bilo pokrenuto, to su uglavnom pokretali članovi KVM, a ne ja, jer se tu radilo o lokalnim incidentima, ali koliko mi je poznato, nikada nije prihvaćena ta ideja o postojanju paravojnih snaga i o tome da su one tamo bile prisutne i aktivne. Prema

izveštajima koje sam ja primao od KVM, oni su smatrali su da su aktivnosti, zverstva i incidenti koje su oni istraživali bili delo paravojnih grupa. To znači, koliko sam ja shvatio, da ih nisu počinile redovne vojne jedinice, ali pošto gospodin Milošević nikada nije priznao da postoje paravojne grupe, to onda nije pitanje o kome smo razgovarali tokom sastanaka koje sam ja održao sa njim. Koliko se ja sećam, možda grešim, ali ne mogu da se setim da je to pitanje bilo pomenuto kao takvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorim samo o kontradikcijama i nelogičnostima, gospodine Volebek. Ako govorimo o paravojnim snagama, da li vam je bar kasnije bila dostupna informacija ili bilo kakvo saznanje o tome da je postojala naredba naše vrhovne komande da se paravojne formacije hapse i razoružavaju? Da li vam je bila poznata ta informacija? Jer je njihova pojava uvek moguća. Da li vam je bila poznata ta informacija?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, nisam sasvim siguran da sam potpuno razumeo pitanje. Ono na šta sam ja mislio su izveštaji koje sam ja primao od KVM o aktivnostima protiv civilnog stanovništva na Kosovu. Neke od tih akcija su očigledno bile počinjene od strane vojske, a neke nisu. To su izveštaji koje sam ja imao i pored toga sam imao informacije i od izbeglica koje sam kasnije sreo izvan Kosova, posle rata ili tokom tog dela rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, moraćemo malo brže da prolazimo kroz pitanja. Vi kažete da ste se sa mnom prvi put sreli, osim 1993. godine, u vezi sa gospodinom Vokerom. Nije ni važno je li je to bio prvi ili drugi sastanak, ali došli ste posle događaja u Račku 21. januara u Beograd da biste ubedili jugoslovenske vlasti da promene odluku o proglašenju Vokera nepoželjnim. Je li tako?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: S obzirom na to da ste bili na toj funkciji tada, vaša nadležnost je bila i to da možete povući KVM. Je li tako? To nije sporno.

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, ja sam imao ovlašćenje da to uradim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da i se sećate da ste na sastanku sa mnom i sa drugim predstavnicima jugoslovenskih vlasti, imali ste odvojene razgovore sa ministrom spoljnih poslova i ne znam još s kim, naveli da ćete povući KVM ukoliko Voker bude nepoželjan na teritoriji Jugoslavije? Je li tako?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Moram da priznam, gospodine Miloševiću, da nisam siguran da mogu da se setim tačno šta sam rekao, ali sećam se da je pitanje povlačenja bilo tema tokom naših razgovora i tokom razmišljanja sa naše strane. Vi ste predložili, kao što sam već ranije rekao, da šef te misije bude promenjen. Čak ste predložili da to bude neki Norvežanin. Ja sam rekao da na vama nije da donosite takvu odluku. To je bilo na meni. Ali mislim da nisam pretio povlačenjem, ali je moguće da sam rekao da bi proterivanje ambasadora Vokera dovelo do povlačenja. Mi nismo, da budem veoma iskren sa vama, gospodine Miloševiću, mi nismo bili sigurni da se tu nije radilo o pretnji da se povuče KVM u to vreme, tako da nismo hteli vama da idemo na ruku time što bismo se povukli. Ovo je za nas bilo teško pitanje jer smo smatrali da biste vi možda pozdravili povlačenje u bilo kom vidu i to ne bi bila pretnja, već sasvim suprotno. Tako da, koliko mogu da se setim, bio sam prilično oprezan kada sam govorio o povlačenju KVM, ali sam isto tako rekao da bi posledice proterivanja bile to da se ne bi mogla nastaviti misija KVM. Nismo mogli to da promenimo. To nije bilo na vama, već na meni.

SUDIJA MEJ: Sada je vreme da se napravi pauza. Nekoliko minuta je posle 13.00. Pravimo pauzu do 14.30. Gospodine Volebek, molimo vas da se tada vratite.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, gospodine Volebek, ja tvrdim da je jedini razlog što smo pristali da zamrznemo odluku o proglašenju Vokera za *persona non grata* upravo bila pretnja da će biti povučena cela Verifikaciona misija. Je li tako?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, pretpostavljam da nije na meni da govorim o tome što je bila namera ili procena gospodina Miloševića. Moje razumevanje razgovora koje smo obavili u to vreme bilo je da, kad se sve uzme u obzir, da je on pristao da zadrži ambasadora Vokera na čelu KVM jer bi njegovo proterivanje predstavljalo kršenje sporazuma koji smo potpisali sa njim, to jest sporazuma koji je OEBS potpisao sa Vladom u Beogradu 1998. godine. Mene je ta odluka zadovoljila, jer je to bilo početkom 1999. godine i još sam imao nadu da ćemo biti u poziciji da ispunimo mandat. Prema tome, ja sam onda prihvatio ono šta sam smatrao bezuslovnim zamrzavanjem statusa kako bismo mogli da nastavimo sa našim aktivnostima u skladu sa sporazumom koji smo potpisali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo vas molim da odgovarate kraće pošto ste videli da mi je vreme limitirano. Naime, da li vam je poznato da je u tom sporazumu koji su potpisali Jovanović i Geremek o uspostavljanju Verifikacione misije, pisalo između ostalog i da se primenjuje Bečka konvencija (Vienna Convention)? Samo kažite da ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja imam taj sporazum među svojim dokumentima, ali nemam ga ovde pred sobom, a ne znam ni da li treba da ga pogledam. Međutim, moje razumevanje bilo je, koliko se sećam, da ćemo primenjivati Bečku konvenciju. Bečka konvencija je bila deo sporazuma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. S obzirom da je Bečka konvencija bila integralni deo sporazuma, onda pretpostavljam da ne možete da tvrdite da Voker nije mogao da bude proglašen za *persona non grata* i da je proglašenje Vokera za *persona non grata*

kršenje sporazuma, ako je Bečka konvencija bila sastavni deo sporazuma. Je li tako?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Sporazum je, gospodine Miloševiću, predviđao da OEBS i Vlada u Beogradu saraduju u vezi sa Kosovskom verifikacionom misijom. Isto tako, u sporazumu je stajalo da tu misiju osniva OEBS i da OEBS imenuje vođu misije. I to je bila suština onoga o čemu ja govorim, da vi niste mogli odlučivati o tome ko će da bude vođa misije. O tome sam odlučivao ja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno da mi nismo mogli odlučivati ko će biti na tom mestu, ali smo, u svakom slučaju, u skladu sa Bečkom konvencijom imali pravo da nekoga proglasimo za *persona non grata*. Valjda to ne osporavate, gospodine Volebek?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja ponovo kažem da je vaša odluka predstavljala kršenje sporazuma. Osim toga, nisam video nikakvog smisla u tome što ste gospodina Vokera proglasili za *persona non grata*.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Volebek, vi kažete da je vaše pravo da imenujete šefa misije, isto tako je pravo šefa svake države da imenuje ambasadora. I vi ste, pretpostavljam, imenovani od strane vaše Vlade. Ali to ne isključuje pravo zemlje domaćina da vas proglasi za *persona non grata* ako vi uvredite tu Vladu ili napravite neki potez koji nije u skladu sa pretpostavljenim mandatom koji vršite. Je li to tačno?

SUDIJA MEJ: Ja mislim da je svedok na to već odgovorio. Da li želite nešto da dodate vašim ranijim odgovorima?

SVEDOK VOLEBEK: Mislim da ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Samo nekoliko dana posle proglašenja Vokera za *persona non grata*, Madlen Olbrajt je izjavila da će u slučaju njegovog uklanjanja sa mesta šefa misije, misija biti povučena u celosti. S obzirom na to da ste vi tada bili predsedavajući OEBS-a i, kao što ste i sami rekli, jedini ovlašćen da

imenuje šefa misije, možete li mi odgovoriti koje je to ingerencije tada imala gospođa Olbrajt da da takvu izjavu?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospođa Olbrajt nije imala pravo da da takvu izjavu. Pretpostavljam da se radilo o njenom ličnom mišljenju, odnosno proceni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, odgovorite mi onda zbog čega je bilo toliko važno za OEBS ili možda tadašnju administraciju SAD, da insistira isključivo na Vilijemu Vokeru?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja nisam ovde da odgovaram u ime američke Vlade. Ja nemam nikakve informacije o tome. Ali mogu da vam odgovorim u lično ime. Ja sam vašu odluku da se ambasador Voker proglasi za *persona non grata* shvatio kao vaš pokušaj da oslabite Kosovsku verifikacionu misiju i da nas onemogućite u obavljanju onih aktivnosti koje smo imali obavezu da obavljamo. I ja sam bio čvrsto uveren da, ukoliko bih popustio pred vašim pritiscima tog trenutka, vi biste sledećeg dana, ili za par dana, došli pred mene sa novim zahtevima na koje bih ja morao da odgovorim. Isto tako bih želeo da vas podsetim, gospodine Miloševiću, da je jedna od stvari koje sam vam rekao, a koju vi niste prihvatili, vaša žalba u vezi sa ponašanjem ambasadora Vokera nakon događaja u Račku nije bila upućena meni. Vi ste jednostavno doneli tu odluku sami. Ja sam bio predsedavajući OEBS-a i ako ste imali primedbi na ponašanje, izjave, ili stav ambasadora Vokera, to je trebalo meni da kažete, a niste. Vi ste to uradili bez prethodnog konsultovanja sa mnom..

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se sećate, gospodine Volebek, da sam insistirao, upravo u tom razgovoru, da konačno popunite misiju, do predviđenog broja ljudi. Ona je po sporazumu trebala da broji 2.000 ljudi, a imali ste samo oko 1.300 ljudi na terenu. Da li se baš toga sećate?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno. Sećam se toga i mi smo to pokušali da učinimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam tražio od vas, kao od predsedavajućeg OEBS-a, kada ste razgovarali sa mnom, da popunite misiju, znači, još nekih 700 ljudi. Drugo, sami ste rekli da sam vam sugerisao, naravno nisam imao prava da vam dajem uputstva, da postavite nekog novog šefa misije koji će biti objektivn, jer je Voker pokazao da je neobjektivan i sugerisao sam da postavite nekog podesnijeg za taj posao. Kako, dakle, možete, imajući na umu te dve činjenice, kako možete da tvrdite da je bilo u našem interesu da umanjimo važnost i značaj vaše misije? Zar ove činjenice ne dokazuju upravo suprotno, da smo želeli da na terenu imamo misiju koja će raditi objektivno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja mislim da ste vi želeli da imate misiju koja bi radila prema vašoj volji i prema vašim zahtevima. U to ne sumnjam. Međutim, svaki put kad je iskrslo neko pitanje s kojim se vi niste slagali, ili svaki put kad smo mi imali neku primedbu, ili kad bismo pokrenuli neku temu o tome da se vi niste odnosili prema svim ljudima na Kosovu na isti način, vi ste se žalili ili protestovali. Vi, takođe, morate da imate na umu da do vašeg predloga da se imenuje novi vođa KVM i da se ojača misija KVM nije došlo kao rezultat razgovora između vas i mene o tome kako da učinimo rad misije efikasnijim i kako da poboljšamo radne uslove misije. Do toga je došlo na kraju jednog dugog razgovora, mislim da je razgovor trajao tri i po sata, kasno uveče, kad sam ja morao hitno da dođem u Beograd da bih pokušao da spasim celu misiju uopšte, jer ste vi unilateralno, jednim potezom, odlučili da šefa misije proglasite za *persona non grata*.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vama je poznato da su samo kratko pre toga generali NATO pakta bili kod mene i tražili da povučemo tu svoju odluku, što smo mi prihvatili. A prihvatili smo na vaše insistiranje upravo zbog razumevanja koje smo imali za značaj misije. Mi smo misiju smatrali važnom. Je li tako ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Sad sam vam zahvalan na ovoj izjavi jer ja u to vreme nisam imao utisak da ste vi smatrali da je misija veoma važna i da ste bili iskreni u nameri da saradujete.

Koliko se ja sećam tog razgovora, a sa mnom je bilo još dosta osoba na sastanku, bio je to dosta težak razgovor. Vi ste sve vreme pokušavali da postavite neke uslove za nastavak rada gospodina Vokera.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači ne misije, nego Vokera. Je li tako?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, kao što sam već ranije, rekao gospodin Voker nije bio bilo ko. On je bio vođa KVM misije. Kao što sam ranije već rekao, njega je na to mesto postavio OEBS, a vi ste, bez dogovora sa nama i bez upućivanja bilo kakvih primedbi o njegovom radu na našu adresu, odlučili da ga proterate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Shvatio sam dovoljno, gospodine Volebek. Da li je tačno da je gospodina Vokera lično odabrala Madlen Olbrajt za tu funkciju?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja apsolutno nemam nikakvu predstavu o tome, gospodine Miloševiću, na koji način se u SAD odvija izbor predstavnika za međunarodne organizacije. Američka Vlada je predložila ambasadora Vokera i njegova je kandidatura prihvaćena tokom konsultacija unutar OEBS-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, videli smo ovde video snimak na kome Holbruk daje izjavu uživo i kaže da je lično Madlen Olbrajt odabrala gospodina Vokera da bude šef misije, tako da nema potrebe da...

SUDIJA MEJ: Svedok ne zna ništa o tome. Idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dan pre vašeg dolaska u Beograd, vi ste došli 21. i imali smo taj sastanak koji pominjete, da li se sećate da je objavljeno u "Di Veltu" (Die Welt) sledeće: "Voker je tražio osnov za vojnu intervenciju". I mnoga druga evropska glasila su pisala o tome i osporavala njegovu priču o Račku, njegovu verziju Račka. Da li se sećate toga?

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, već sam rekao ranije, tokom ovog unakrsnog ispitivanja, da su to mišljenja novinara i da su ona potpuno irelevantna za ovaj postupak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Nisu mišljenja, nego informacije koje su javno objavljene u mnogo listova na Zapadu, gospodine Mej. Ako nećete da mi dopustite da pomenem ono o čemu su novine pisale, dozvolite mi da vas podsetim na ono što je Gabriel Keler rekao u svojoj izjavi, on je bio zamenik ambasadora Vokera: "Politička dimenzija misije je bila isuviše mala... Neki od članova misije od samog početka su odlučili da usvoje veoma agresivan pristup prema zvaničnim vlastima. Potencijalna korist diplomatije je bila namerno žrtvovana. Mi nikada nismo na samom vrhu misije pokušali da pridružimo Jugoslovane našem radu. U regionalnim komitetima takav rad je obavljan i to ponekad veoma uspešno, što dokazuje da to nije bio nemoguć zadatak. Sve veći broj pripadnika misije, državljana zemalja OEBS-a, koje nisu članice NATO pakta, koji nisu odobravali takvo ponašanje, osećali su se sve nelagodnije u misiji koja jednostavno nije odražavala senzibilitet njihovih zemalja". A zatim sledi jedna vrlo jasna definicija koja...

SUDIJA MEJ: Pre nego što nastavite, dozvolite svedoku da odgovori. Gospodine, čuli ste šta je rečeno, šta se tvrdi u vezi sa tim šta je gospodin Keler rekao o stavu koji je zauzela misija i o stavu nekih njenih pripadnika. Da li je to nešto o čemu vi možete da date svoj komentar?

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, meni je teško da precizno komentarišem stavove. Kao što sam rekao, ja sam bio vođa misije u smislu da sam bio predsedavajući OEBS-a. Ja sam misiju posećio tri puta i davao sam uputstva ambasadoru Vokeru kao šefu misije. Moja uputstva su uvek bila da treba raditi sa jugoslovenskim vlastima što je moguće više. Ja sam to posebno istakao kad sam došao u Prištinu, time što sam se sastao i sa predstavnicima jugoslovenske vlasti kako bih naglasio činjenicu da je misija tamo

prisutna prema dogovoru sa jugoslovenskim vlastima i da mi ne predviđamo odvajanje Kosova od Jugoslavije. Međutim, mislim da se, takođe, može reći da su izveštaji koje smo dobijali kasnije, kako je vreme odmicalo, postojali sve očajniji i sve negativniji jer se unutar KVM stvorio osećaj da ne postoji reciprocitet u pokušaju saradnje. Ali ako mi dozvolite da se vratim na početak pitanja gospodina Miloševića, ne znam tačno kako su te dve stvari međusobno povezane...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, gospodine Volebek, ako vaši odgovori i dalje budu tako dugi, gospodin Mej će završiti moje unakrsno ispitivanje i ja neću imati vremena da postavim sledećih deset pitanja. Ne znam, gospodine Mej, želeo bih da vas pitam da li biste mogli da mi malo produžite vreme? Imali smo dve izjave gospodina Volebeka, više od dva sata objašnjenja, a vi ste meni dali samo dva sata za unakrsno ispitivanje. Ovo nije pravilo 92bis, ovo je unakrsno ispitivanje živog svedoka.

SUDIJA MEJ: Da, tako je, gospodine Miloševiću, međutim, ovaj svedok, po meni, nije nepotrebno trošio vreme kad je davao svoje odgovore, a vi ste, s druge strane, postavljali prilično dugačka pitanja i to morate da imate na umu. Prema tome, možete da imate dodatnih 15 minuta.

SVEDOK VOLEBEK: Časni Sude, mogu li onda nešto da kažem o masakru u Račku?

SUDIJA MEJ: Da, ali molim vas da budete kratki.

SVEDOK VOLEBEK: Hoću, ali mislim da je to zaista važno, jer meni se čini...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas, ja vas nisam to pitao.

SUDIJA MEJ: Dozvolite mu da završi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ali ja nisam postavio to pitanje, bar ne još, u svakom slučaju. Kako on može...

SUDIJA MEJ: Dozvolite svedoku da završi.

SVEDOK VOLEBEK: Hvala, časni Sude. Koliko sam ja shvatio, gospodin Milošević je, kad je pomenuo "Di Velt", povezoao ono šta on smatra negativnim stavom od strane KVM sa izveštajima o masakru u Račku. Ja sam svoj stav zasnovao na izveštaju forenzičara iz Finske (Finland), koji je, po mom mišljenju, bio potpuno jasan. I, iako, časni Sude, ja ne smem da postavljam pitanja optuženom, kad bi mi bilo dozvoljeno, pitao bih ga zašto onda nije, ako je bio toliko siguran da zna šta se dogodilo u Račku, zašto nam nije dozvolio da odmah dovedemo forenzičare da istraže slučaj? Zašto je to tako dugo odlagao?

SUDIJA MEJ: Da, hvala vam. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Odgovoriću. Prvo, nismo dugo odlagali, a drugo, forenzički tim iz Finske na kraju nije dao nikakve različite stručne nalaze od forenzičara iz Beograda i Belorusije. Uostalom, sigurno se nije moglo ni očekivati da se nešto izbriše u forenzičkoj analizi, neka rana da se izbriše, ili nešto drugo. Jedino se moglo očekivati da se nešto doda. I nije bilo nikakvih kontroverznih nalaza ili diskrepancija u izveštajima jednog i drugog tima. Ali, hteo bih nešto drugo da vas pitam. Da li se slažete sa ovom ocenom: "Evropske diplomate pri OEBS-u tvrde da je OEBS izdat. Američki agenti su odmah počeli da pomažu u obuci OVK pre početka NATO bombardovanja na Jugoslaviju. Ovo otkriće je razljutilo neke evropske diplomate koji su izjavili da se ovim činom podriva proces za iznalaženje političkog rešenja za sukob između Srba i Albanaca," i tako dalje, i tako dalje?

SUDIJA MEJ: Koga to sada citirate, da li je to ambasador Keler?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Citiram "Sandej Tajms" (Sunday Times) od 12...

SUDIJA MEJ: Ne, ne, to je tek mišljenje napisano u novinama, time nećemo da se bavimo. Nema potrebe da svedok komentariše ono šta piše u nekim novinama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se sećate, da skratimo priču, kako ste vi tada ocenili Vokerovu izjavu u vezi sa Račkom? Da li se sećate da ste 22. januara, znači dan posle razgovora sa mnom, izjavili da je Vokerova izjava bila više ishitrena, nego racionalna? To je, kao vaše reči, prenela agencija "Frans pres" iz Prištine, 22. januara. Je li tako, gospodine Volebek?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Nije baš sasvim tako, gospodine Miloševiću. Ja sam rekao da je izjava bila emocionalna i mislim da sam, takođe, rekao da u svojstvu šefa KVM gospodin Voker ne bi trebalo da daje tako ishitrene izjave. Međutim, naglašavam da sam, isto tako, tada dodao da je bilo sasvim ljudski i saosećajno da se tako snažne izjave daju kad je čovek suočen sa masakrom, poput onoga u Račku. I isto tako sam rekao, ako se dobro sećam, da ne bih mogao ni za sebe da garantujem da ne bih dao takvu izjavu da sam se našao u sličnoj situaciji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste tada znali da je u Račku poginuo jedan broj pripadnika OVK?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja se držim izveštaja koji sam dobio od finskog forenzičkog tima. Ja nisam donosio nikakav sud, niti davao bilo kakve izjave do tog trenutka. Meni je rečeno da su civili bili ubijeni u događaju koji je postao poznat kao masakr u Račku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Volebek, pošto ste vi bili šef OEBS-a, da li znate da je u izveštaju Verifikacione misije OEBS-a od 16. januara, znači dan posle događaja u Račku, napisano da je poginulo osam pripadnika OVK u Račku? Da li znate da to piše u izveštaju od 16. januara Verifikacione misije OEBS-a?

SUDIJA MEJ: A u čemu je relevantnost toga u vezi sa iskazom ovog svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo gde je relevantnost: ako je jedna takva informacija objavljena u izveštaju sledećeg dana i to u izveštaju Verifikacione misije OEBS-a, onda to bar baca sumnju na tvrdnju da je u pitanju egzekucija civila. Drugo, takođe dovodi u pitanje i tvrdnju da to nisu bile borbe policije sa OVK, nego nekakvo, kako bih rekao, proizvoljno ubijanje albanskih civila. Ta informacija i to, takođe, dovodi u sumnju.

SUDIJA MEJ: Svedok je dao svoj iskaz o tome. On nije bio zadužen da daje bilo kakve izjave, vi ste veoma opširno unakrsno ispitali veliki broj svedoka o tome, među njima je bio i gospodin Voker. Prema tome, čini se da nema puno smisla da se ponovo priča o tome. Imate još pet minuta za ovog svedoka, ako želite da mu postavite još neko pitanje na neku drugu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, vi ste mi dali prvo dva sata, pa sada još 15 minuta. Ako sam potrošio sat i po do pauze i još pola sata posle pauze, imam bar još tih 15 minuta koje ste mi malopre dali.

SUDIJA MEJ: Dobro. Nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Molim vas, da li ste u tom trenutku verovali da su tamo streljani starci, žene i deca.?

SUDIJA MEJ: Ne. Samo trenutak, moram da se posavetujem.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Da, preći ćemo na neku drugu temu, ostavićemo Račak. Imate još deset minuta. Da li imate još pitanja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam još mnogo pitanja, gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Imate 10 minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, ja sam već navikao na takav tretman. Vi ste rekli u svojoj izjavi, između ostalog, da se nije moglo dozvoliti da se u prisustvu međunarodnih snaga desi nešto šta bi bio zločin i šta bi međunarodne snage posmatrale nemoćno. Je li tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno, gospodine Miloševiću. Ja nisam koristio reč "snage" jer se radilo o posmatračima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi kako se onda iz perspektive vaše pozicije 1999. godine, kao predsedavajućeg OEBS-a i vaše pozicije ministra spoljnih poslova, tumači činjenica da je u prisustvu međunarodnih snaga, od juna 1999. do kraja 1999. godine, sa Kosova proterano preko 360.000 pripadnika nealbanskog stanovništva, da je zapaljeno više desetina hiljada srpskih kuća, da je nekoliko hiljada ljudi kidnapovano i ubijeno pred očima KFOR-a (Kosovo Force), da je srušeno 107 srpskih crkava, sve u tom vremenu pred očima i...

SUDIJA MEJ: Ovde mora da postoji pitanje. Najpre, moraćemo da pitamo ambasadora da li on može da nam pomogne u vezi sa situacijom od juna 1999. godine do kraja godine. Možete li da nam kažete šta se tada dešavalo na Kosovu?

SVEDOK VOLEBEK: Od juna 1999. godine do kraja te godine mi smo se ponovo vratili, međunarodna zajednica se vratila, kao i OEBS i pokušali smo da počnemo ispočetka. Na početku je OEBS, u to vreme je OEBS kao svoju glavnu odgovornost imao izgradnju demokratije. Mi smo pokušavali da pomognemo u tome da se stvore demokratske institucije, štampa, mediji, policija. To je bio naš zadatak, ali to je bio vrlo težak zadatak. Počeli smo sa školom za obuku policijskih snaga. Naravno, najviše od svega smo želeli da se ljudi vrate u svoje kuće, ali, naravno, to je bilo jako teško. Nesumnjivo je da je bilo prestupa, incidenata, kriminala počinjenog

od strane kosovskih Albanaca. Mi smo reagovali, protestovali smo protiv toga. Bilo je protivno našoj volji to što je srpsko stanovništvo bilo suočeno sa takvim teškoćama. Kao što sam rekao, prvo što sam ja uradio bilo je to da sam otišao u jedan srpski manastir i tamo proveo noć i na taj način pokušao da pokažem da smo mi želeli da oni ostanu tu i da treba da budu zaštićeni. I, kao što znate, časni Sude, još uvek postoje vojnici KFOR-a koji štite srpsko stanovništvo. Ako sam pravilno shvatio gospodina Miloševića, on izgleda misli da se tim zlodelimama koja su počinjena od strane Albanaca na Kosovu mogu potreti njegova zlodela. Ja oštro protestujem protiv takvog stava. Želim da ponovim, kao što sam već rekao ranije, da je bilo moguće ostvariti veći stepen saradnje ranije, tokom te godine, sa gospodinom Miloševićem, sve se ovo moglo izbeći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hoćete da kažete da smo prihvatili okupaciju Kosova i okupaciju Jugoslavije da bismo mogli izbeći izbijanje rata između NATO pakta i Jugoslavije? To hoćete da kažete?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ovo me podseća na 1. mart 1999. godine. Nikada nismo govorili o okupaciji. Ja sam govorio o vojnom prisustvu na osnovu vašeg poziva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na osnovu mog poziva? Vi ste tražili da vas ja pozovem, da vas Jugoslavija pozove da okupirate Jugoslaviju. Izgleda li vam logično da bi neko mogao to da uradi?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da sam ja nekoliko puta rekao da ja nisam mislio na okupaciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi to nazivate drugim imenom. Ja ne znam kako da organizujem ovo vreme od nekoliko minuta koje mi je preostalo, ali na početku svoje izjave ste rekli da ste 1993. godine došli kod mene da me zamolite da iskoristim svoj uticaj u Republici Srpskoj Krajini da podrže vaš predlog da se organizuju pregovori u Norveškoj i da je do tih pregovora zaista i došlo. Je li to tačno?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je vama poznato da je postojala bilo kakva međunarodna ili interna inicijativa za postizanje miroљubivog rešenja koju Srbija, i ja lično, nije podržavala tokom svih ovih godina?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, mislim da nisam u poziciji da odgovorim na to pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pored toga što ste objasnili, objasnili ste jednu stvar koja je za mene zaista neverovatna i da je čujem i da je komentarišem. Ispada da smo mi to podržali, te mirovne napore, a inače smo sve mirovne napore podržavali i mirom smo se jedino i bavili kad je reč o Hrvatskoj i Bosni, da bi Hrvatska mogla da izbegne rat na dva fronta, a ne zato da bi se postigao mir sa Republikom Srpskom i Republikom Srpskom Krajinom. I vi ste čak i rekli da Srbi zato treba da zaustave svoje vojne operacije protiv Hrvatske. Da li je vama, s obzirom na to da ste tada bili u Zagrebu, bilo poznato da 1993. godine, na primer, pa i mnogo pre toga, nije bilo nikakvih vojnih akcija Srba protiv Hrvatske, već da su oni samo zabranjivali pristup na svoju teritoriju, teritoriju na kojoj su živeli nekoliko vekova i da se ta njihova operacija zvala tada, u kolokvijalnom žargonu, "balvan-revolucija"? A, kao što znate, balvani nisu nikakva ofanzivna sredstva. Da li vam je poznato da Srbi nisu vodili nikakve vojne akcije protiv Hrvatske tada, kada ste vi bili u Zagrebu? Da li vam je to poznato?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, ja sam spreman da odgovorim na pitanja koja se odnose na sastanak koji sam imao sa gospodinom Miloševićem 1993. godine, ali mi je teško da odgovorim na ovo pitanje. Gospodine Miloševiću, ja nisam ulazio ni u kakve definicije vojne akcije između hrvatske Vlade i Republike Srpske Krajine 1993. godine zato što to nije bilo pitanje koje mi je postavljeno kad sam odgovarao na pitanje o sastanku koji sam imao sa vama. Pitali su me da li sam se sreo sa vama pre nego što sam postao ministar inostranih poslova i o tome sam pričao. Ono šta sam ja smatrao važnim za ovaj proces kojim se vi sada bavite,

to jest krizom na Kosovu, bio je vaš stav prema Muslimanima i živo se sećam, možda zato što me još uvek grize savest što u tom trenutku nisam oštro protestovao protiv toga što ste rekli, sećam se da ste rekli da ćete mi pomoći. Bilo je, verovatno to ne možemo zvati ratom ako tako želite, nećemo koristiti tu terminologiju, ali, bilo je vojnih aktivnosti oko kojih je Vlada u Hrvatskoj bila zauzeta, pokušavajući da se odupre Srbima iz Krajine u isto vreme kad se borila protiv Muslimana u Bosni. I jasno se sećam kako ste rekli da ćete reći, ili da ćete savetovati Srbe u Kninu da idu u Norvešku i nastave sa razgovorima isključivo jer ste mislili da Hrvati treba da se bore protiv Muslimana. I, kao što sam danas već rekao, rekli ste mi, i vaše reči, prilično sam siguran da su vaše reči bile: "Gospodine Volebek, morate da se složite sa mnom da ne možemo da dozvolimo stvaranje muslimanske države u Evropi". I naravno, tu je trebalo da vas zaustavim. Ali nisam. Nisam prihvatio vašu izjavu, ali nisam ni oštro protestovao protiv nje, što je, pretpostavljam, trebalo da učinim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Volebek, kao što dobro znate, veliki broj Muslimana živi u Srbiji i pošto sasvim dobro znate da nijedan za vreme svih tih kriza i ratova nije isteran, maltretiran, ubijen ili hapšen u Srbiji i pošto, takođe, dobro znate da smo saradivali i imali preko 70.000 muslimanskih izbeglica u Srbiji i iz Bosne i Hercegovine, da smo saradivali sa raznim muslimanskim enklavama, kao što je ona u regiji Bihaća kojoj smo isporučivali brašno i žito i hranu uopšte, ona regija koja je dala najviše glasova za predsednika Bosne, Fikreta Avdića, on je poreklom odatle i kao što znate sve ovo...

SUDIJA MEJ: Šta je ovde pitanje? Svedok je rekao da je to ono šta ste vi rekli. Nikakav argument nema tu smisla.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Upravo je neverovatno i nemoguće, pošto nikad nismo govorili o muslimanskoj državi, nego o nastojanju da se pravi islamski ekstremistička država. Ako se sećate, tada sam pomenuo isključivo islamske ekstremiste, a ne

Muslimane, jer veliki broj građana Srbije su Muslimani. I tada sam vam, ako se sećate, gospodine Volebek, citirao Izetbegovićevu deklaraciju. Uostalom ne moram da je citiram, ona je objavljena kao knjiga u kojoj kaže da između islamske vere i neislamskih društava i institucija ne može biti mirne koegzistencije. Govorio sam vam o opasnosti islamskog fundamentalizma, što se pokazalo kao tačno, jer je preko 6.000 mudžahedina...

SUDIJA MEJ: Molim vas, zaustavite se na trenutak. Dozvolite svedoku da odgovori. Gospodine Volebek, ono šta se iznosi je sledeće: optuženi je vama govorio o muslimanskom ekstremizmu i muslimanskom fundamentalizmu. Da li se vi slažete sa tim?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne sećam se da su korišćene reči "ekstremizam" ili "fundamentalizam". Sećam se da je upotrebljen izraz "muslimanska republika", ali se ne sećam da je upotrebljena reč "ekstremista".

SUDIJA ROBINSON: Konkretno, ambasadore, koliko sam ja shvatio gospodin Milošević kaže da vam nije rekao "ne možemo da imamo muslimansku državu u Evropi".

SVEDOK VOLEBEK: Da i to je rekao, takođe. Onako kako se ja sećam tog razgovora, a nekoliko puta sam se u mislima vraćao na taj razgovor, on je rekao "muslimanska republika u Evropi".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, gospodine Mej...

SUDIJA MEJ: Još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Teško mi je, gospodine Mej, da postavim još samo jedno pitanje. Ali, zar ne mislite danas i pitam vas, gospodine Volebek, posebno u svetlu Klintonove (Bil Clinton) izjave pred početak bombardovanja Jugoslavije koje on opravdava navodnim masakrom u Račku i pominje civile, žene, decu i tako dalje i tako dalje, a vi znate da ništa od toga nije istina,

da je ovo bila vrlo prljava izmišljotina, razlog za rat, izgovor za rat i agresiju koju je NATO sproveo nad jednom evropskom zemljom, u ovom slučaju Saveznom Republikom Jugoslavijom, što je dovelo do vrlo ozbiljnih posledica? Zar ne mislite da je ovo sve bila fabrikacija, posebno zbog činjenice da je svuda u svetu iznet stav da su događaji u Račku iskorišćeni u te svrhe? I ono šta je tom prilikom rekao Klinton, viđeno je kao neistinito i, u stvari, kao izgovor. Je li to tačno ili ne?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Časni Sude, nisam siguran šta treba da kažem.

SUDIJA MEJ: Da li je Račak upotrebljen kao izgovor za NATO bombardovanje, kao što se tvrdi?

SVEDOK VOLEBEK: Koliko ja znam, nije. Račak se desio 15. ili 16. januara, 15. januara. Bombardovanje je počelo 24. marta. Imali smo jedan broj incidenata do kojih je došlo posle toga. Dogodio se i Račak. Pretpostavljam da nikad nisam čuo, gospodine Miloševiću, da neko kaže da je to bilo namešteno, da je neko tamo stavio neke ljude da budu ubijeni kako bi se omogućilo NATO bombardovanje. Ovo je prvi put da to čujem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dozvolite mi samo još da citiram, molim vas, Klintonove reči...

SUDIJA MEJ: Ne, već smo završili sa tim. Da li vi imate pitanja za ovog svedoka, gospodine Vladimirov?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, molim vas. Samo bih želeo da citiram...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, vi ste imali svoje vreme, a većina tog vremena je potrošena na rasprave. Dozvolite da nastavimo dalje.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Gospodine Volebek, u vašem iskazu ste govorili Sudu o svojim sastancima sa optuženim, a kad su vas pitali o ulozi optuženog tokom diskusije o vojnim pitanjima, rekli ste Sudu da su vojna lica i generali bili prisutni na jugoslovenskoj strani. Takođe ste svedočili o tome da je optuženi diskutovao o ovim temama i donosio odluke. Da li se sećate toga?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li je vojska učestvovala u tim diskusijama, mislim vojska na jugoslovenskoj strani, da li su učestvovali?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne sećam se da li su oni aktivno učestvovali. Ja sam govorio sa svoje strane, a sa strane gospodina Miloševića uglavnom je on govorio. Koliko se sećam, 21. januara došlo je do jednog prekida i pauze i jugoslovenska strana se povukla, pretpostavljam, na konsultacije. Ali u mom prisustvu, koliko se sećam, vrlo su retko govorili. Možda bi odgovorili na neko precizno postavljeno pitanje u vezi sa nekom konkretnom temom, ali sećam se da sam ja, u stvari, razgovarao sa gospodinom Miloševićem.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li je bilo vojnih lica u vašoj delegaciji?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Da. Ne sećam se svih učesnika. Mislim da smo obično imali civile, ali moglo je biti i vojnih savetnika. Toga se ne sećam.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li su i oni učestvovali u razgovoru ili ste vi vodili razgovor?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja sam razgovarao sa gospodinom Miloševićem. Kao što sam rekao, bio je to manje ili više razgovor između nas dvojice. Ja bih ponekad tražio neko razjašnjenje, ali se glavni razgovor vodio između gospodina Miloševića i mene.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da li sebe smatrate za stručnjaka za vojna pitanja ili su ti razgovori bili na jednom opšti-jem nivou tako da nije ni bilo potrebno neko specifično vojno obrazovanje pa ste sami mogli da ih vodite?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Nisam nikakav vojni stručnjak, uglavnom smo imali političke razgovore, ali neka politička pitanja su se zasnivala, u stvari, na nekoj vrsti vojnih pitanja, jer je bilo inci-denata koji su se dogodili. Ali mislim da je većina tih pitanja mogla biti rešena bez nekog većeg vojnog znanja ili iskustva.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Hvala vam. Vratiću se sada na telefonski razgovor od 24. marta 1999. godine. Rekli ste Sudu da su razgovori u Rambujeu prekinuti i da se stvar kretala ka oružanom sukobu. Rekli ste da ste imali razgovor sa Solanom, generalnim sekretarom NATO-a, ali niste rekli Sudu kakav je to bio razgovor. Možete li da kažete Sudu šta vam je Solana rekao?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ne sećam se razgovora kao takvog, ali u tom periodu, nakon povlačenja KVM, video sam da se stvari pogoršavaju i s obzirom da sam bio ministar inostranih poslova NATO-a, obavешten sam o sadržaju diskusije u NATO-u i o mogućnostima oružane intervencije od strane NATO pakta. Smatrao sam da je moja dužnost kao predsedavajućeg OEBS-a da pokušama da izbegnem da do toga dođe. I o tome sam razgo-varao sa ostala dva člana trojke OEBS-a, u pokušaju da nađemo rešenje.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: Da, ali ja vas nisam to pitao. Ja sam vas pitao da li se sećate šta je vama Solana rekao?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Ja sam ga pitao da li je u redu da pozovem gospodina Miloševića i da mu kažem da postoji još jedna šansa, ako se NATO složi da se počne iz početka i ako gospodin Milošević to prihvati. Njegov odgovor je bio "da", podržavao je ideju da obavim razgovor sa gospodinom Miloše-vićem.

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV – PITANJE: I vi ste onda u telefonskom razgovoru preneli gospodinu Miloševiću tu poruku od Solane?

SVEDOK VOLEBEK – ODGOVOR: Mislim da nisam preneo poruku od Solane, to je bila poruka od predsedavajućeg OEBS-a gospodinu Miloševiću, ali pretpostavljam da sam mu rekao i da ja mogu da ostvarim svoj uticaj u NATO-u, da odem i da kažem da sam razgovarao sa gospodinom Miloševićem, da je on spreman da razgovara sa nama, da saraduje i to bi imalo efekta u Briselu (Brussels).

PRIJATELJ SUDA VLADIMIROV: U redu, hvala vam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mogu li svedoku da postavim samo jedno tehničko pitanje?

SUDIJA MEJ: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro. Hteo sam da ga pitam da li je siguran da je sa mnom razgovarao 24. marta.

TUŽILAC RAJNEFELD: Mi nemamo dodatnih pitanja. Hvala vam.

SUDIJA MEJ: U redu, mi ćemo da postavimo pitanje koje ste postavili na kraju. Da li ste sigurni da ste razgovarali sa gospodinom Miloševićem 24. marta?

SVEDOK VOLEBEK: Da, kada se vodi telefonski razgovor pretpostavljam da postoje granice onoga u šta možete biti sigurni, ali prepoznao sam njegov glas i rečeno mi je da sam spojen sa gospodinom Miloševićem, a imao sam i ljude u mojoj kancelariji koji su bili prisutni. Bili su svedoci tog razgovora. Čak postoji i izveštaj u norveškom ministarstvu inostranih poslova o tom razgovoru, tako da pretpostavljam da sam sa njim razgovarao 24. marta.

SUDIJA MEJ: Hvala. Ovo je već predugo trajalo. Ambasadore Volebek, hvala vam što ste došli u Tribunal da date svoj iskaz. Vaše svedočenje je završeno. Izvinjavam se, sudija Robinson (Robinson) ima pitanje.

SUDIJA ROBINSON: Ambasadore, ranije, komentarišući izjavu koju ste pripisali gospodinu Miloševiću u kojoj on kaže "ne možemo da dozvolimo da imamo muslimansku republiku u Evropi", rekli ste da se kajete što mu niste odmah odgovorili. Možete li da objasnite to kajanje?

SVEDOK VOLEBEK: Mislio sam da je to izjava koja je protivna mom osećaju za ljudska prava jer je izrečena tako, kako sam u tom trenutku razumeo, kao izjava protiv jedne grupe ljudi generalno, a posebno u Evropi. I zbog toga mislim da je trebalo da protestujem, ili da mu kažem da se sa njim ne slažem. Međutim, u tom trenutku nisam osećao da je to pravo mesto i vreme za takav principijelni razgovor jer smo bili u žurbi da izbegnemo konflikt na drugom kraju bivše Jugoslavije, a on mi je bio potreban da izvrši pritisak na Srbe u Kninu. To je razlog zašto u tom trenutku nisam uradio ono šta bih inače uradio, tj. zašto nisam rekao da se sa njim ne slažem.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam.

SUDIJA MEJ: Hvala vam, ambasadore, slobodni ste i možete da idete.

SVEDOK VOLEBEK: Hvala vama, časni Sude.

TUŽILAC RAJNEFELD: Časni Sude. Dok čekamo da nastavi sledeći svedok, gospodin Sakson (Saxon), pitam se da li bih mogao da pokrenem jedno pitanje u vezi sa gospodinom Kroslanda (John Crosland) koji se nalazi na našem spisku svedoka i treba da svedoči u sredu, ako raspored sve ostalo dozvoli. Zabeležio sam da smo 29. maja uložili zahtev i naveli da želimo da gospodin Krosland

delimično svedoči u skladu sa Pravilom 92bis. Ta izjava je dostavljena Pretresnom veću 29. maja. Imajući u vidu činjenicu da će on da svedoči za dan ili dva, pitam se da li Pretresno veće može da pregleda tu izjavu i da mi onda nagovesti da li ćemo njega da saslušamo kao svedoka koji svedoči uživo ili u skladu sa Pravilom 92bis. Ja imam sada rezime za svedočenje uživo, ali bih morao da ga promenim, ako se bude radilo o svedoku po Pravilu 92bis.

SUDIJA MEJ: A ko će posle ovog svedoka da svedoči, ko dolazi?

TUŽILAC RAJNEFELD: Svedok K-25 i njega će da ispituje gospodin Najs.

SUDIJA MEJ: U redu, onda ćemo svakako da razmotrimo svedočenje gospodina Kroslanda.

TUŽILAC RAJNEFELD: Hvala vam.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Gospodine Aljiu, hvala vam što ste se vratili. Vaš iskaz je, naravno, još uvek pod svečanom izjavom koju ste dali u petak.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC SAKSON

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Hvala, časni Sude. Gospodine Aljiu, u petak pre nego što smo prekinuli raspravu mi smo razgovarali o stvaranju onoga što ste vi nazvali zajedničkom komandom za Kosovo koja se redovno, jednom nedeljno, sastajala u Prištini, počevši od 1998. godine. Takođe ste Pretresnom veću ispričali o formiranju sličnih štabova po raznim opštinama širom Kosova. Želim sada da vam pokažem neke dokumente, ako mi dozvolite i počecemo sa onim što je evidentirano kao dokazni predmet Tužilaštva K-12-80. Molim da poslužitelj podeli kopije dokumenta stranama

u sudnici i da dokument stavi na grafoskop. Molim da se kopija engleske verzije stavi na grafoskop, tako da svi koji prate mogu da vide o čemu se radi. Gospodine Aljiu, molim vas da pogledate prvu stranicu srpske verzije. Jeste li pronašli?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ja nemam kopiju na srpskom. Hvala.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu, ovo je dokument. Tu piše: "Sektoru\odeljenju za odbranu" velikim slovima. Datum je izgleda 28. jul 1998. godine.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, 1998. godina.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: I sada bih prvo hteo da vam skrenem pažnju na dno te strane koju gledate. Da li na dnu te stranice vidite potpis, gospodine Aljiu?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da. Na dnu stranice se nalazi potpis.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li prepoznajete taj potpis?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, prepoznajem ga.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Čiji je to potpis?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: To je potpis načelnika Sekretarijata za odbranu, Petra Ilića.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: On je bio vaš pretpostavljeni određeni broj godina, tokom devedesetih. Da li je to tačno?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da. On je bio moj pretpostavljeni.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: I ako možemo da pogledamo tekst na ovoj strani. Tu stoji: "Predmet: uputstvo za odbranu naseljenih mesta" i onda se u prvom paragrafu kaže: "Zajednička komanda za Kosovo i Metohiju donela je Uputstvo za odbranu naseljenih mesta od aktivnosti šiptarskih terorista u kome su utvrđene i obaveze SMO i njegovih organizacionih jedinica: administracije, odeljenja i sektora za odbranu." Ova zajednička komanda koja se pominje u ovom dokumentu, da li je to ista zajednička komanda za Kosovo o kojoj ste vi nama govorili u petak?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da. To je ta komanda.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: I dole niže, na toj istoj strani, kaže se sledeće: "Napominjemo da je zajednička komanda za Kosovo i Metohiju utvrdila novi sastav štabova za odbranu u opštinama i da u sastav štaba, pored predstavnika lokalne samouprave, MUP-a, SO, IO i VJ, ulaze i načelnici odeljenja i šefovi odseka za odbranu". Možete li sudu da objasnite koji su to opštinski štabovi odbrane o kojima se ovde govori?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ovo su komande štabova ili odeljenja po kosovskim opštinama i ima ih 28. U tim komandama opštinskih štabova vođe odeljenja ili opštinskog sekretarijata je trebalo da se uključe kao članovi.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vi ste u petak opisali jedan broj osoba koje su bile članovi zajedničkog štaba za pokrajinu Kosovo. U skladu sa tim dokumentom da li bi predstavnici sličnih institucija i organizacija bili članovi zajedničkog štaba ili zajedničkih štabova na opštinskom nivou?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ne. Oni nisu bili članovi zajedničkog štaba. Članovi zajedničkog štaba su bili samo oni ljudi koje sam ja naveo u petak.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Izvinjavam se, možda moje pitanje nije bilo jasno. Ljudi koje ste vi naveli u petak, koji su prema vašem iskazu bili članovi zajedničkog pokrajinskog štaba Kosova koji se sastajao u Prištini. U ovom dokumentu vidimo da Petar Ilić govori, to jest napominje, da se služimo njegovom terminologijom, da je zajednička komanda za Kosovo i Metohiju utvrdila novi sastav opštinskih štabova za odbranu. Dalje, Petar Ilić objašnjava koje institucije ti članovi predstavljaju. Moje pitanje je sledeće: da li vi možete na osnovu ovog dokumenta da kažete da li je sastav opštinskih štabova odbrane, u smislu različitih institucija koje su bile zastupljene u opštinskim štabovima odbrane, bio u grubim crtama sličan sa raznim institucijama koje su bile zastupljene u zajedničkoj komandi Kosova u celini?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ti štabovi su bili opštinski štabovi, samo za opštine, a zajednički štabovi su imenovani od strane skupštine opštine i te skupštine opština su bile sastavljene, pored opštinskog osoblja, poput predsednika opštine i od ljudi kao što je predsedavajući sekretarijata ili odseka za odbranu.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu, a kome bi raportirali ovi opštinski štabovi?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Oni su, u stvari, odgovarali skupštinama opštine i predsednicima opština.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Molim vas da okrenete stranu. I ako mogu da zamolim poslužitelja da ostane kod grafoskopa za trenutak. Ako možete da okrenete sledeću stranu, ako možete da je pogledate i na grafoskopu. Na sledećoj strani piše "Zajednička komanda za Kosovo i Metohiju" i onda piše: "Uputstvo za odbranu naseljenih mesta" i u zagradi vidimo reč "privremeno", a na sredini strane piše "jul 1998. godine". Da li vidite taj tekst?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Možete li Pretresnom veću da objasnite zašto tu stoji ta reč "privremeno"?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: "Privremeno" je zato što su jedinice koje su operisale u pomenutim zonama znale da će ih kasnije poslati tamo gde su pre radili.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U kom trenutku bi onda poslali te svoje jedinice tamo gde su one bile pre? Šta se dešavalo u to vreme što je zahtevalo da se izdaju privremena uputstva?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ova privremena uputstva su izdata svim sekretarijatima i odsecima za odbranu, da bi oni izvršavali svoje vojne obaveze.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li su takva uputstva izdavana u vreme krize ili u ratno doba?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, za vreme ratnog stanja i za vreme kriznog stanja.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Molim vas da ponovo okrenete stranu na ono šta se nalazi na strani 3 engleske verzije, ne znam koja je to strana u vašoj verziji, ali videćete broj 2 iza koga stoji malo slovo "a". Da li vidite taj odeljak? Znači, deo 2a i on nosi naslov "Sastav i zadaci civilne zaštite i sistema posmatranja i obaveštavanja". Da li vidite to?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Ako sada pređemo na sledeću stranu, to je strana 4 u engleskoj verziji, tu se nalazi broj 1 na sredini strane 4 i tu se pojavljuje sledeći tekst. "Jedinica CZ opšte name", a pretpostavljam da to stoji za civilnu zaštitu "pružaju prvu pomoć, spasavanje iz ruševina, gašenje početnih i manjih požara, rasčišćavanje barikada, organizuju pranje ulica, i drugo". Da li je ovo dobar opis aktivnosti civilne zaštite tokom ratnog stanja ili za vreme krize?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Oprostite, to su jedinice civilne zaštite, čija je dužnost je bila prva pomoć, spasavanje ljudi iz ruševina i iz požara, a u vreme rata ili 1990. godine, oni su kasnije bili naoružani, iako im je prema Ženevskim konvencijama (Geneva Conventions) zabranjeno nošenje oružja.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Okrenimo sad još jednu stranicu. Na stranici 5, engleske verzije, negde pri sredini stranice, vidimo broj 3 i tu je nov red napisan velikim slovima "Zadatak i grupisanje snaga". Ako sad prođemo kroz taj deo, idemo na 5 paragraf u tom delu, pri samom kraju paragrafa stoji jedna fraza u vezi koje želim da vam postavim pitanje. Vidite li ovo mesto gde piše na samom kraju rečenice "kontinuitet komandovanja". Vidite li to, gospodine Aliju?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Na stranici 5 to ne vidim.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Možda je na strani 6.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Koja?

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: To je peti paragraf nakon broja 3. Na kraju paragrafa, vidimo reči "kontinuitet komandovanja".

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Paragraf 3. Molim vas ponovo postavite pitanje.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Vidite li reči "kontinuitet komandovanja"?

SUDIJA KVON: Mislim da je to peti paragraf na strani 6 srpske verzije.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da, tako je. Pogledajte dakle, stranu 6, peti paragraf, poslednje reči u tom paragrafu su na engleskom "continuity of commanding" kontinuitet ov komanding, kontinuitet komandovanja). Vidite li to? "Kontinuitet komandovanja". Izvinjavam se na lošem srpskom. Da li vidite te reči, gospodine Aljiju?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Te reči koje vi citirate nisu ovde.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Pogledajte stranu 6 i ovaj paragraf, možda poslužitelj može da mi pomogne, pogledajte poslednje dve reči tog paragrafa. Da li ih vidite?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, da vidim poslednje dve reči.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Recite nam, molim vas, šta predstavlja taj princip, odnosno ideja o kontinuitetu komandovanja?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: To znači nastavljanje svih operacija, svih dužnosti i održavanje svih operacija i dužnosti sve dok se u potpunosti ne izvrše, sve dok se svi ti vojni zadaci u potpunosti ne izvrše.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li vojne jedinice mogu funkcionisati u vreme rata bez kontinuiteta komandovanja?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Sada, molim vas, pogledajte poslednji paragraf na toj istoj strani gde piše sledeće: "Snage za operacije unutar grada prvenstveno su određene demografskim sastavom. U etnički čistim srpskim naseljima i zonama, organizacija odbrane je lakša, dok je u mešovitim složenija i treba je organizovati po stambenim blokovima. Ako za to nema mogućnosti, onda treba vršiti evakuaciju stanovništva u etnički čiste zone". Vidite li to što sam vam upravo pročitao?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Kad se ovde pominje evakuacija stanovništva u etnički čiste zone, o kojim to stanovnicima oni govore?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ovo se odnosi samo na evakuaciju srpskih građana, kojih je bilo veoma malo, i njih je trebalo evakuisati u područja gde je bilo većinsko srpsko stanovništvo, dok su u naseljima koja su bila naseljena Srbima, oni bili potpuno bezbedni i nije bilo potrebe za evakuacijom.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Isto tako, molim vas da pogledate, mislim da je to na sledećoj stranici, videćete broj 5 i reč "Kmandovanje" velikim slovima. U drugom paragrafu na toj stranici stoji sledeće: "Štab funkcionalno povezuje i objedinjuje sve strukture odbrane: rezervni sastav Vojske Jugoslavije, MUP, civilnu zaštitu, preduzeća i stanovništvo, kao rezervni sastav MUP-a". Možemo li na osnovu ovog paragrafa pretpostaviti da je zajednička komanda za Kosovo ili za svaku opštinu povezivala i objedinjavala sve različite strukture odbrane i sve jedinice koje bi bile mobilisane u doba rata.?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, naravno.

TUŽILAC SAKSON: Želim da se taj dokument uvrsti u spise, časni Sude. Može da se ukloni sa grafoskopa i ispred svedoka.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva broj 245.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: A sad mi ponovo treba pomoć poslužitelja za još jedan dokument. To je dokument Tužilaštva sa brojem K1282. Molim da se srpska verzija da svedoku, a engleska verzija da se stavi na grafoskop. Ovo je dokument čiji je datum nejasan, 28. juli, 1990. godine ili neke godine, iz Sekretarijata za odbranu u Prištini.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: To je iz 1998. godine.

TUŽILAC SAKSON: Hvala.

SVEDOK ALJIU: Nije baš veoma jasno.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U redu, pozabavićemo se time. Prvo, molim vas da pogledate potpis na ovom dokumentu. Mislim da je na sledećoj strani. Prepoznajete li taj potpis?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Čiji je to potpis?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: To je potpis Petra Ilića.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Idemo sad na stranu 1. Dokument je upućen načelnicima odeljenja i šefovima odseka za odbranu. A ispod toga stoji od 1 do 29 i u prvom paragrafu stoji "U skladu sa uputstvima za odbranu naseljenih mesta koje je donela zajednička komanda za Kosovo i Metohiju, a u cilju angažovanja osoblja Civilne zaštite i Službe za osmatranje i obaveštavanje i izvršenja njihovih zadataka, donosim" i zatim tu stoji reč "naredba" i serija paragrafa iza nje. Moje pitanje je sledeće: Možete li da nam ukratko objasnite kome to Petar Ilić daje naređenje i na osnovu čega?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Na osnovu ovog dokumenta, načelnik pokrajinskog Sekretarijata za odbranu Petar Ilić daje naređenje svim opštinskim štabovima na celoj teritoriji Kosova. Isto tako, daje i naređenje Službi za osmatranje i obaveštavanje.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: U prvom redu stoji: "Na osnovu uputstva za odbranu naseljenih mesta koje je donela zajednička

komanda". Recite nam da li se ovo naređenje donosi u skladu sa onim uputstvima koja smo videli pre nekoliko minuta?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, to se odnosi na naređenja koja smo maločas gledali i to su zadaci za opštinske štabove.

TUŽILAC SAKSON: Molim vas da ovaj dokument uvrsti u spis. Molim gospođicu Grejem (Graham) da mi da broj.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva broj 246.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Sledeći dokument je dokazni predmet Tužilaštva pod brojem K1283. On je datiran 30. jula 1998. godine u Prištini. Da li prepoznajete potpis na dnu tog dokumenta? Pogledajte sledeću stranu.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Pogledajte, molim vas, potpis.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Čiji je to potpis?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: To je potpis iste osobe, Petra Ilića, načelnika Sekretarijata za odbranu.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Pogledajte sada, molim vas, prvu stranu. Dokument je upućen "Regionalnom organu u Republici Srbiji, lično gospodinu Cekiću u Beogradu". I ispod toga stoji: "Uputstvo za odbranu naseljenih mesta koje je donela zajednička komanda za Kosovo i Metohiju" i ispod toga stoji izvod iz uputstva koja se odnose na obaveze saveznog Ministarstva za odbranu. Kome Petar Ilić šalje ove informacije?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: On tu informaciju šalje srpskim vlastima za odbranu, u Beogradu i tu se opet pominju "Uputstva za odbranu naseljenih mesta" koji je izdala zajednička komanda i navodi se da su ta naređenja izdata od strane zajedničke komande. Radi se o naređenjima koje je izdala zajednička komanda. I još nešto, ovaj dokument je šifriran i označen kao veoma hitan.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Hvala vam. Moramo brže da se krećemo. savezno Ministarstvo odbrane koje je primilo ovaj dokument od gospodina Ilića, da li je to ministarstvo zapravo bilo nadređeno gospodinu Iliću?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da, to je bila nadređena vlast u odnosu na gospodina Ilića.

TUŽILAC SAKSON: Molim da se ovaj dokument uvrsti u spis.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva 247.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Imam još jedan dokument koji bih želeo da pokažem ovom svedoku. Ovaj dokument je dokazni predmet Tužilaštva broj K2685. Gospodine Aljiu, molim vas da pogledate, u stvari, drugu stranu ovog dokumenta. Ovaj dokument nosi datum 2. novembar 1998. godine, takođe ga je potpisao gospodin Petar Ilić. Na drugoj strani vidimo da je ovaj dokument upućen saveznom Ministarstvu za odbranu, sektoru za civilnu odbranu, lično general-potpukovniku Gezi Farkašu u Beogradu. I zatim u prvom i u drugom paragrafu stoji. "Obaveštavamo vas o sledećem: Našim aktom strogo poverljivo broj 80-10\3 zahtevali smo od komande Treće armije da nam obezbedi naoružanje i municiju za sve jedinice koje odeljenja i odseci na teritoriji Autonomne Pokrajine Kosova i Metohije formiraju i razvijaju, i to: odredi civilne odbrane: 1665 vojnih obveznika; jedinice veze: 423 vojna obveznika; služba osmatranja i obaveštavanja: 1179; civilna zaštita: 3365 pripadnika; ili ukupno 6632". Gospodine Aljiu, tokom godine 1998. godine, dok ste radili u Jedinici civilne zaštite, da li su pripadnici te jedinice dobili oružje?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Mogu vam reći jedan detalj.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Odgovorite na pitanje, gospodine Aljiu.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Biću kratak. Da, oni su dobili oružje, ja sam lično video pripadnike civilne zaštite kako ih naoružavaju

pripadnici vojske i ovde se veoma jasno može videti da su jedinice civilne zaštite bile naoružane.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Gospodine Aljiu, da li su svi članovi Jedinica civilne zaštite dobili oružje?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Svi u civilnoj zaštiti primili su oružje, svi činovi. Isto tako u skupštinama opština i opštinskim sekretarijatima, takođe su svi dobili oružje, to sam već prvog dana rekao.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Gospodine Aljiu, da li su Srbi i Albanci dobili oružje?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ne, Albanci nikada nisu dobili nikakvo oružje. Upravo obratno, 1987. godine oni su svi bili razoružani i morali su da plate visoke sume za kompenzaciju. Te mere su se odnosile samo na Albance.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Jeste li ikad tokom 1998. godine videli da se oružje dovozi na Kosovo i deli? Molim vas da odgovorite sa da ili ne.

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Gde je to bilo?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: To je bilo u Sekretarijatu za narodnu odbranu u komandi korpusa Vojske i to je oružje delio čovek po imenu Delibašić.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Kako je to oružje tamo dopremljeno?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Dopremljeno je kamionima do komande, a zatim je iz komande dalje distribuirano u manjim sanducima.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Kome su pripadali ti kamioni?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Kamioni su pripadali Vojsci Jugoslavije.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Da li ste videli da se oružje istovaruje i deli?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Koja vrsta oružja je tada deljena?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Automatske i poluautomatske puške.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: Kome je deljeno to oružje?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Samo Srbima.

TUŽILAC SAKSON: Molim da se sada utvrdi ovaj dokument u spis.

sekretar: Dokazni predmet Tužilaštva broj 248.

TUŽILAC SAKSON – PITANJE: I moje poslednje pitanje za ovog svedoka, moja dva poslednja pitanja za ovog svedoka. Gospodine Aljiu, da li vam je vaš šef, Petar Ilić, ikada rekao šta bi se moglo dogoditi albanskom stanovništvu na Kosovu, ako dođe do eskalacije napada albanskih terorista?

SVEDOK ALJIU – ODGOVOR: Ako se broj napada od strane Albanaca poveća, a moram reći da to nisu bili teroristički napadi, oni su štitili svoje vlastite kuće, ukoliko se to bude i dalje dešavalo, svi će Albanci morati da odu u Albaniju preko Prokletija.

TUŽILAC SAKSON: Časni Sude, nemam više pitanja za ovog svedoka.

SUDIJA MEJ: Sednica se sada prekida.

TUŽILAC NAJS: Rečeno mi je da imamo neki problem sa zaštićenim svedokom K-32.

SUDIJA MEJ: Ja za taj problem ne znam, a ako postoji, pozabavićemo se njime sutra. Sednica se sada prekida. Gospodine Aljiu,

molim vas da se vratite sutra ujutru u 9.00. Mislim da sam u pravu, sekretar će da me obavesti da li je to tačno vreme.

sekretar: Da 9.00.

SUDIJA MEJ: U redu, sutra ujutru u 9.00. Gospodine Miloševiću, vrlo kratko, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo tehnička pitanja, gospodine Mej, ne brinite. Ovo "Uputstvo za odbranu naseljenih mesta" nema kraj, da li je to greška u primerku koji sam ja dobio ili je ono bez kraja, jer svi drugi dokumenti, svi ovi papiri, vidi se da je obavljen razgovor i postoji potpis? Ovaj najdeblji predmet koji nam je dat nema kraj, završava se kod mene sa stranom 13 i nema potpisa. Da li imate to da mi date? I drugo pitanje, da ne bih ponovo tražio reč, da li se redosled svedoka menja ili ostaje kao što je ranije zakazano?

SUDIJA MEJ: U redu je da se pozabavimo odmah sa ta dva pitanja. Gospodine Sakson, možete li da odgovorite na pitanje o dokumentu?

TUŽILAC SAKSON: Pokušaću, časni Sude. To je najkompletnija verzija u posedu Tužilaštva. No, ja ću da proverim kako bih bio 100% siguran da nije došlo do greške.

SUDIJA MEJ: Hvala. Gospodine Najs (Nice), rekli ste da će sledeći svedok da bude K-25, a nakon njega Krosland. Ostala su nam još dva dana. Mislim da će to da budu normalna dva uobičajena kratka dana od 9.00 do 13.45.

TUŽILAC NAJS: Ja se nadam da ćemo popuniti to vreme, nisam siguran da imamo rezervu, ali ćemo to da proverimo.

SUDIJA MEJ: Hvala vam, rasprava se prekida.